

samfunn for alle

Norsk Forbund for Utviklingshemmede | nr. 1 – 2017

Erlandsens Conditori stenger dørene	8
En epoke er over	10
Bruk stemmeretten!	16
Påmelding til sommerleir	20

En vital 50-åring!

NFU ble stiftet den 18. februar 1967. Når vi blir 50 år, så må det markeres. Vi har god grunn til å feire oss selv, hverandre og de som var før oss. NFU har vært og er en organisasjon som har markerer seg. Vi har hatt gjennomslag og betyr en forskjell.

TEKST: JENS PETTER GITLESEN

I min forståelse kom NFU til som resultatet av tre ulike forhold. For det første fantes «International League of Societies for Persons with Mental Handicap», forløperen til Inclusion international. I den internasjonale organisasjonen fantes ideene som NFU og det meste av handikapbevegelsen bygger på.

For det andre fantes det foreldrefo-
reninger rundt institusjonene. Bruker-
medvirkningen fantes lenge før den ble
lovfestet.

For det tredje hadde vi Arne Skou-
en, filmskaperen, journalisten og for-
fatteren som i 1966 kom ut med boken
«Rettfærd for de handicappede». Arne
Skauen tok initiativet til å samle for-
eldreforeningene som dannet Norsk
Forbund for Psykisk Utviklingshem-
mede (NFPU).

Arne Skauen fortsatte skrivingen
sin, har fått følge av Gerd Benneche
og flere andre av Dagbladets journa-
list. Mediamannen Arne Skouen
ga uvurderlige bidrag med å sette ut-
viklingshemmedes uverdige livsvil-
kår på dagsorden. I tillegg pleide han
kontakten med International League

of Societies for Persons with Mental
Handicap

Fra første dag var NFU en parti-
politisk uavhengig, men svært politisk
organisasjon som satte menneske-
rettighetene i fokus. NFU hadde
klart budskap og en tydelig stemme. I
sammen med mediafokus, ble kombi-
nasjonen dynamitt. Med endringene
i grunnskoleloven i 1975, ble spesial-
skolenes virksomhet en integrert og
ordinær del av grunnskolenes virksom-
het. Spesialskoleloven ble opphevet i
1976. Det første Lossiusutvalget over-
levde NOU 1973:25 Omsorg for psy-
kisk utviklingshemmede: Målsetting
og retningslinjer. Siden har det gått
slag i slag. Av og til har vi hatt med-
vind, andre perioder har vi stampet i
motvind. NFUs klare budskap og tyde-
lige stemme, har alltid sikret kursen.

NFUs nasjonale politiske rolle synes
best fordi nedslagsfeltet er over hele
landet. Men NFUs politiske aktivitet
er langt mer omfattende på lokalt- og
regionalt nivå enn på nasjonalt nivå.
Denne uken har jeg registrert tydelige
og gode markeringer i media både fra
Øvre Eiker og Trondheim. I det før-
ste tilfellet var det kampen mot store
bofellesskap. I Trondheim står kampen
om å få tilstrekkelig med tjenester. Vår
mangeårig tillitsvalgte, Grete Müller,
er nestleder av brukerutvalget i Helse
Vest, Snorre Ness, fylkesleder i NFU
Nord-Trøndelag er leder i brukerutval-
get i Helse Nord, Gunn Strand Hut-
chinson, ei som har hatt det meste som
finnes av posisjoner i NFU, er nestle-
der i brukerutvalget i Helse Nord. I
går fikk jeg henvendelse fra NFU re-
presentanten i rådet for funksjonshem-
mede i Narvik.

NFU er bedre representert overfor
lokale- og regionale myndigheter enn
vi noen gang tidligere har vært.

Sosiale aktiviteter og likepersonsak-
tivitet er limet i organisasjonen og en

nødvendighet for å rekruttere nye til-
litsvalgte, i tillegg til å være verdifullt i
seg selv. Aktivitetsnivået i NFU Auste-
vold lokallag er nesten på høyde med
Austevold idrettsklubb. Ingen har flere
på julemiddag enn NFU Ålesund, Sula
og Giske lokallag. Til helgen er den
tradisjonelle vårsamling på Eidene i
regi av NFU Vestfold fylkeslag.

NFU sentralt yter juridisk bistand i
omtrent 600 saker per år. Tillitsvalgte
og tidligere tillitsvalgte bistår i et stort,
men ukjent antall saker som likeperso-
ner.

Når en skal legge til rette for at et
familiemedlem med utviklingshem-
ning skal ha et aktivt og meningsfullt
liv, så blir bistand sentralt. Det å drive
en velfungerende frivillig organisasjon,
består også av bistand. Både omsorgs-
ansvaret og organisasjonsprinsippet
har en felles kjerne, det å se ut over seg
selv og å bistå andre. Våre tillitsvalgte
har en bred erfaring og et sterkt fokus
på å bistå andre.

Mennesker med utviklingshemning
utgjør ca. 0,4% av befolkningen. Av
naturlige årsaker er NFU en liten or-
ganisasjon som drives av folk som har
en langt større omsorgsbyrde enn inn-
byggere flest. Det finnes få om noen
organisasjoner i handikapbevegelsen
som har fått til mer enn NFU de siste
50 årene. Vi har svært god grunn til å
feire oss selv, hverandre og de som var
før oss!

samfunn for alle

Medlemsblad for Norsk Forbund
for Utviklingshemmede

Fem utgivelser pr år.
Årsabonnement: 400 kroner
ISSN: 0803-5105

Ansvarlig redaktør:
Jens Petter Gitlesen
jpg@nfunorge.org

Journalist:
Bitten Munthe-Kaas
sfa@nfunorge.org
Telefon: 928 36 809

Tilrettelegger lettlest stoff:
Kari Bue
kari@nfunorge.org

Adresse:
Samfunn for Alle, NFU
Postboks 8954 Youngstorget
0028 Oslo

Sentralbord: 22 39 60 50
Telefaks: 22 39 60 60
E-post: post@nfunorge.org
www.nfunorge.org
www.facebook.com/NFU Norge

Annonseakvisør: Salgs Forum AS
Tlf: 51 31 57 00/91 59 05 78
E-post: post@salgs-forum.no
Internett: www.salgs-forum.no

Forsidebilde: Jens Petter Gitlesen
Layout: Tina Jerstad (tinajerstad.com)
Trykk: Gunnarshaug trykkeri

Utgivelse 2 – 2017
Kommer uke: 20
Frist for saker er: 24. mars 2017
Annonsefrist er: 12. april 2017

- 4** Leder: Lovlige og gode helsetjenester.
- 6** Møte med ledelsen i Norges Friidrettsforbund.
- 8** Erlandsens Conditori stenger dørene.
- 10** En epoke er over. Vibeke Seim-Haugen fratrer stillingen som generalsekretær i NFU.
- 12** Lett å gå seg vill i en digital verden.
- 14** Nytt på nett.
- 16** Bruk stemmeretten! I år er det stortingsvalg.
- 18** Skandaleprosjekt i Nordre Aker.
- 19** Tjenestetilbudet i Trondheim som sak i Stortinget.
- 20** Påmelding til årets sommerleir.
- 24** Nyfødte har rett til helsehjelp!
- 33** Øvre Eiker vurderer konkurranseutsetting av tjenestene i bofellesskap.

Leder s. 4 NFU-internasjonalt s. 26 SAFO s. 30 NFU-butikken s. 38

Lovlige og gode omsorgstjenester

Det nasjonale tilsynet med tjenestene til voksne med utviklingshemning, avdekte lovbrudd i fire av fem tilsyn. Resultatet av det nasjonale tilsynet er på nivå med det som er blitt avdekket i de tre tidligere nasjonale tilsynene med tjenestene til mennesker med utviklingshemning i henholdsvis 2005, 2006 og 2009. Når andelen tilsyn som avdekker ulovligheter ligger på omtrent 80 %, så forteller dette om en vedvarende og uakseptabel systemsvikt. Rettighetsutvalget hadde i liten grad fokus på rettighetsbruddene, selv om innstillingen inneholder noen forslag som kan bedre situasjonen.

Rettighetsutvalget foreslår å innarbeide FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne i menneskerettighetsloven. Det samme foreslo NFUs landsmøte i september 2016. FN-konvensjonen nevner mange forhold som ikke er presisert verken i helse- og omsorgstjenesteloven eller i pasient- og brukerrettighetsloven, f.eks. bevegelsesfrihet, retten til beslutningsstøtte og retten til selvbestemmelse. I dag er det sjelden at kommunale planer eller vedtak viser til FN-konvensjonen. Skrives konvensjonen inn i norsk lov, vil rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne strykes.

Rettighetsutvalget foreslår også at regjeringen jevnlig skal rapportere til Stortinget om levekårene til mennesker med utviklingshemning. I dag er det et stort problem at få forvaltere og færre politikere er kjent med politikken overfor mennesker med utviklingshemning. En rapporteringsplikt vil gi et sterkere fokus på feltet i sentralforvaltningen og blant politikerne. I tillegg vil det medføre muligheten for å vedta nye tiltak og ny politikkutforming både i rapporteringsprosessen og i Stortingets behandling av rapporten.

Tilsynet med levekårene til mennesker med utviklingshemning er blant de få tilsynene hvor tilsyns-

ganet ikke har sanksjonsmidler. Det ville vært politisk utenkelig å frata Arbeidstilsynet, Petroleumstilsynet eller Luftfartstilsynet sanksjonsmidlene. Når tilsynsorganene har sanksjonsmidler på felter med sterke organisasjoner og involverte, burde det vært en selvfølge at tilsynet fikk tilsvarende sanksjonsmuligheter overfor mennesker som i langt mindre grad er i stand til å kreve sin rett og å tale sin sak.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag involverte erfarne tillitsvalgte fra NFU som erfaringskonsulenter i det nasjonale tilsynet i 2016. Det å involvere brukerinteressene vil alltid kunne bidra til å styrke innsikten og forståelsen som ligger til grunn for tilsynet. I løpet av våren er det varslet en stortingsmelding og lovforslag i forlengelsen av Arianson-utvalget som skulle utrede forebygging og oppfølging av alvorlige hendelser i helse- og omsorgstjenestene. Opprinnelig hadde utvalget et sterkt sykehusfokus. NFU spilte inn eksempler og løsninger på alvorlige hendelser i tjenestene til mennesker med utviklingshemning og hvordan slike kunne forhindres. Utvalget tok lite hensyn til innspillene fra NFU, men det kommer nye muligheter både med regjeringens forslag og Stortingets behandling av forslaget.

Inntektssystemet til kommunene og kommunenes økonomistyring er forhold som ikke omtales av Rettighetsutvalget, men som i stor grad er førende for tjenestene.

Kommunene er finansiert av staten. Skatteinntekter er kommunenes største inntekstpost. Grunnloven gir staten rett til å skattlegge. Staten har delegert en viss rett til skattlegging til kommunene. Den andre store inntekstposten til kommunene er rammetilskuddet. Rammetilskuddet fordeles etter kommunenes behov. Behovet blir bestemt ved hjelp av en hel rekke fordelingsnøkler. Fordelingsnøklerne er statistisk beregnet ut ifra kommunenes kostnader. Har

kommunene benyttet i underkant lite til tjenestene for mennesker med utviklingshemning, så vil kostnadsnøklerne reduseres. Tjenestene til mennesker med utviklingshemning er en stor post i kommunenes utgifter, men det er ikke noe i inntektsgrunnlaget til kommunene som vil bidra til å sikre verken tilstrekkelige eller gode tjenester til mennesker med utviklingshemning. I reformperioden var forholdene bedre. Da var inntektene til kommunene i stor grad knyttet til vilkår om tilstrekkelige og gode tjenester.

Hver høst starter enhver kommune sin budsjettbehandling. Felles for alle kommunene, både fattig og rik, er at ønskene overskrider budsjettrammene. For å unngå underskudd eller for å frigjøre midler, så kuttet det i budsjettet. Konsekvensen av budsjettkuttene overfor tjenestene til mennesker med utviklingshemning, kommer ikke fram i budsjettdokumentene.

Vi har et lovverk med vakre målsetninger, men et tilsyn uten myndighet. Ansvar for tjenestene er lagt til kommunene, men vi har knapt noen systemer som sikrer at kommunene skal innfri lovverket og de politiske målsetningene på feltet. Målsetninger som en ikke har knyttet virkemidler til, er det samme som velmenende ønsker. Skal tjenestene til mennesker med utviklingshemning bli bedre, så trenger vi tiltak.

JENS PETTER GITLESEN
FORBUNDSLEDER

Jens Petter Gitlesen

Skreddersy
din hverdag

VINN
en dag med
personlig
assistent!

BPA -Velg assistenten som passer deg og ditt barn!

Vurderer du BPA?

HjemmeBest kan hjelpe til i søknadsprosessen. Ditt barn kan få BPA enten det er hjemme eller i samlokalisert boenhet. Med BPA kan du skreddersy hverdagen etter eget ønske og behov.

Kom raskt i gang!

Er BPA innvilget, kan vi raskt komme i gang med ordningen. Vi kan rekruttere. Våre assistenter er fleksible, dyktige og omsorgsfulle. Dere får en fast kontaktperson og hjelp med arbeidslederrollen hvis dere ønsker.

Enkelt å bytte!

Har du BPA ordning hos annen leverandør og ønsker å bytte til oss? Da kan dine assistenter være med hvis du ønsker, på samme vilkår. HjemmeBest har bred erfaring, veiledning, gode rutiner og vikarpool.

Vinn en dag med personlig assistent!

Fyll ut skjemaet på www.hjemmebest.no/vinn-personlig-assistent og lik Facebook-siden vår for å være med i trekningen av en dag med assistent fra HjemmeBest. Du kan skanne QR-koden på høyre side med mobilen for å komme til kampanjesiden.

HjemmeBest
Personlig Assistanse
Skreddersy egen hverdag!

Tlf: 4005 4007

www.hjemmebest.no
post@hjemmebest.no

Møte med ledelsen i Norges Idrettsforbund

Idrett for mennesker med utviklingshemning er såpass godt forankret i ledelsen til Norges idrettsforbund som den kan bli. Utfordringene fremover, vil være å sikre god forankring i idrettslagene og en god kommunal tilrettelegging.

TEKST: JENS PETTER GITLESEN

Det er alltid trivelig å treffe idrettspresident Tom Tvedt. Jeg treffer ham sjelden nå, men den gang han var i lokal- og fylkespolitikken, var det en nyttig person å ringe når det var saker av betydning for mennesker med utviklingshemning. Idrettspresident Tom Tvedt var blant de få med god innsikt i og forståelse for utfordringene til mennesker med funksjonsnedsettelse. Han vet forskjellen mellom funksjonsnedsettelse og funksjonshemning, –funksjonsnedsettelsen er det ofte ikke så mye å gjøre med, men hvor hemmende en funksjonsnedsettele er, avhenger av hvordan samfunnet er tilrettelagt. For de av våre medlemmer som deltok på NFUs skolekonferanse i 2006, så husker kanskje noen at Tom Tvedt var en av deltakerne. Den gang var han ordfører og var opptatt av inkluderende og tilrettelagt opplæring.

Møte med idrettspresidenten

Jeg møtte idrettspresident Tom Tvedt ved en tilfeldighet i Stortinget på en av høstens høringer i forbindelse med statsbudsjettet. Det tok under to minutt før idrettspresidenten inviterte NFU til møte. Man takker selvsagt ja til slikt.

På møtet var også idrettsforbundets 1. nestleder Kristin Kloster Aasen som i enda større grad enn idrettspresidenten er involvert i idrett for mennesker med utviklingshemning. Som et ledd i arbeidet med å integrere idrett for mennesker med utviklingshemning i den norske idrettsorganisasjonen, er det opprettet et utvalg for idrett for mennesker med utviklingshemning. Utvalgslederen er idrettsforbundets

1. nestleder, Kristin Kloster Aasen. NFUs tidligere nestleder, Bjug Ringstad, er også medlem av utvalget.

Special Olympics World Winter Games

Den 14.-25. mars går Special Olympics World Winter Games av stabelen i byene Graz, Schladming og Ramsau i Østerrike. Arrangementet er verdens største på vinterstid for mennesker med utviklingshemning. Totalt deltar 2700 utøvere fra 107 land i ni ulike idretter. Norge stiller med en tropp på 35 personer som skal konkurrere i følgende idretter: langrenn, alpint, innebandy, kortbane og snowboard. Utvalget for idrett for mennesker med utviklingshemning, ledet av Kristin Kloster Aasen har ansvaret for den norske grenen av Special Olympics.

Special Olympics World Winter Games er både synlig og viktig, men aktiviteten i landets 11.409 idrettslag er viktigere for det fleste. Det er i idrettslagene den enkelte idrettsutøver vil ha sitt tilbud. Norges idrettsforbund er en svært stor organisasjon med 2.240.000 medlemskap. Det er langt ifra hovedkontoret til Norges idrettsforbund til de lokale idrettslagene hvor aktivitetene utøves. Norges idrettsforbund har gjort mye for å inkludere mennesker med utviklingshemning i idrettsbevegelsen, men det meste må også gjøres lokalt.

Frivillig innsats

Idretten bygger på frivillig innsats. Det kan være vanskelig for personer med bistandsbehov å bidra i tilsvarende grad som andre. Ofte kan pårørende og venner bidra, andre ganger mangler en kort og godt frivillige til å gjøre den jobben som kreves for å ha et lokalt idrettstilbud. Når slike problemer oppstår, bør kommunene kunne bidra. Det er for eksempel ikke noe i veien for at trener, lagleder eller andre nøkkelpersoner kan ha oppdrag som fritidskontakter eller lignende i kommunen.

Spesielt voksne med utviklingshemning kan ha problemer med å komme seg til og fra trening og idrettsarrangementer. Her kan også kommunene spille en rolle. Vi fikk omsorgstjenestene for at også mennesker med bistandsbehov skulle kunne ha et aktivt og meningsfullt liv sammen

Fra venstre: Norges idrettsforbunds 1. nestleder Kristin Kloster Aasen, NFUs nestleder Torill Vagstad, idrettspresident Tom Tvedt, NFUs forbundsleder Jens Petter Gitlesen, utviklingssjef Arnfinn Vik. (Foto: Norges Idrettsforbund)

med andre. Helse- og omsorgstjenesteloven gjelder også før og under trening. Et tett og godt samarbeid med kommunene kan være nødvendig for å sikre et godt idrettstilbud til alle.

Rettighetsutvalgets forslag

Rettighetsutvalget sier mye bra om idrett, men idretten synes glemt i Rettighetsutvalgets forslag. Rettighetsutvalget foreslår åtte løft for å bedre levekårene til mennesker med utviklingshemning. NFU vil foreslå et niende løft: Aktiv fritid. Her står idrett og retten til deltakelse i idrettsaktiviteter sentralt.

Møtet med ledelsen i Norges idrettsforbund var svært positivt og vil forhåpentligvis på sikt bidra til en sterkere politisk forankring av idrettsaktivitetene. Den gang idrett for mennesker med utviklingshemning ble en integrert del av Norges idrettsforbund, var tidligere kulturminister Thorhild Widvey en aktiv tilrettelegger. Det er stor politisk velvilje på feltet og god grunn til optimisme.

Fantastiske Solgården i Spania

Sommerferie 2017

Solgården er et tradisjonsrikt feriested på Costa Blanca, mellom Alicante og Benidorm.
Deilige dager med sol, bad og mye moro. Møt nye venner i flotte omgivelser!
Opplev Solgården du også!

Ledsager-
rabatt!

En annerledes og morsom ferie!

Dette er inkludert i reisen til Solgården:

- Trygg og tilrettelagt ferieopplevelse med eget fly og helsepersonell som reiseledere
- Unik bagasjeservice. Direkte fra avreise-flyplass til ditt rom
- Helpensjon.
- 24 timers vakt med norsk helsepersonell
- Flotte tilbud om aktiviteter og utflukter

Enklere ferie kan du ikke få!

For mer informasjon og bestilling: solgarden.no

Tlf 24 14 66 60 (man - fre kl. 08.30 - 21.00)

Følg oss på

SOLGÅRDEN
trygghet, trivsel og glede

Erlandsens Conditori stenger dørene

Den 2. februar meldte Erlandsens Conditori at de ble nødt til å avvikle driften. Etter flere års slit med å etablere sin egen arbeidsplass, måtte Kim, Daniel og støttespillerne rundt dem innse at det ville være for krevende å fortsette driften uten offentlige tilskudd og prisgitt veldedighet.

TEKST: JENS PETTER GITLESEN

Både Kim og Daniel hadde fortjent en bedre skjebne. I 1991 la Stortinget til grunn at arbeidstilbudet til mennesker med utviklingshemning skulle bygges opp etter hvert (se st.meld. 47 (1989-90)), se side 51). Det skulle bli flere arbeidsplasser og det skulle utvikles nye arbeidsmarkedstiltak hvor mennesker med utviklingshemning ble inkludert i ordinært arbeidsliv.

Etter reformen hadde kommunene mer enn nok med å etablere omsorgstjenestene og å sikre et tilstrekkelig antall boliger til de tidligere institusjonsboerne. Når denne jobben var gjort, var reformperioden stort sett over. Reformvirkemidlene var innarbeidet i de ordinære virkemidlene. Stortinget og regjeringen glemte sine løfter. A-etats fokus var på andre områder og dagens NAV-system synes ukjent med historien.

Ingen opptrappingsplaner

Andelen blant mennesker med utviklingshemning som har et arbeid er i dag lavere enn i reformperioden da opptrappingen ble varslet. Det foreligger ingen opptrappingsplaner. Det har vært gjentatte forslag om å avslutte det statlige ansvaret for arbeidsmarkedspolitikken overfor mennesker med utviklingshemning og å overlate ansvaret til kommunene.

Erlandsens Conditori har fått stor oppmerksomhet. Grunderne med utviklings-

Kim står på som før selv om framtidsutsiktene ikke er like lyse som tidligere. (Foto: Privat)

Kim og Daniel må gi opp drømmen om å drive sin egen arbeidsplass. (Foto: Privat)

hemning som gikk sine egne uvanlige veier, har fått oppmerksomhet både på TV og i avisene. Politikerne hyllet grundernes initiativ, men det ble med hyllingen.

Nå må trolig Kim og Daniel belage seg på en tilværelse på kommunens dagsenter. Vi får håpe at de vil trives med gruppetilbudet som de får der. Mange med utviklingshemning er vant med lite, så det skal ofte ikke så mye til for at de skal trives. Jeg er imidlertid sikker på at få andre i arbeidsfør alder ville verdsatt et liv på et kommunalt dagsenter.

Betydningen av arbeid

Kan hende arbeids- og sosialminister Anniken Hauglie kommer på Regjeringen og Stortingets løfter fra 1990. Det snakkes mye om betydningen av arbeid. Kan hende noen andre i storting eller regjering tenker på hvordan det er for mennesker med utviklingshemning å gå et liv uten arbeid. Tendensen i dag er at personer med utviklingshemning transporteres i samlet flokk fra bofellesskap til dagsenter før de transporteres samlet tilbake. Logistikken fungerer stort sett bra, men

det var ikke slik det skulle bli.

Tørk støvet av de vakre politiske målsetningene. Realisert løftene fra 1990. Nå jobber departementene med statsbudsjetter for 2018, der er en god anledning for å sikre Kim, Daniel og andre som ønsker et liv som folk flest tar som en selvfølge.

Norge har utmerket seg internasjonalt i kampen mot arbeidsledighet. I denne kampen har en dessverre glemt personer med utviklingshemning.

Erlandsen og arbeidstilbud til mennesker med utviklingshemning som spørsmål til arbeids- og sosialministeren

Storingsrepresentant Kirsti Bergstø (SV) stilte arbeids- og sosialminister Anniken Hauglie (H) spørsmålet: Hva har regjeringen gjort for å bidra til at flere personer med utviklingshemning kan ta del i arbeidslivet?

TEKST: JENS PETTER GITLESEN

- Erlandsens Conditori er historien om Kim og Daniel som selv forsøkte å skape sin egen arbeidsplass med meningsfulle arbeidsoppgaver. Medieoppmerksomheten rundt Erlandsens Conditori har vært stor og mange har hyllet nyskaperne for

innsatsen. Virksomhetens lønnsomhet har vært svak, men tilskuddene til bistand og tilrettelegging har vært svakere, skriver Kirsti Bergstø i spørsmålets begrunnelse.

Storingsrepresentanten minner om stortingsmelding nummer 47 (1989-90) hvor det ble lovet at «Regjeringen tar sikte på en gradvis styrking av arbeidstilbudene for denne gruppen». 27 år etterpå, venter vi fortsatt på oppbyggingen av arbeidstilbudet.

Svaret fra arbeids- og sosialminister Anniken Hauglie var langt, men inneholdt ikke spor av iverksatte tiltak. Derimot var det positivt at statsråden viste til NOU 2016:17 "På lik linje" som er på høring, og at regjeringen vil vurdere hvordan denne utredningen burde følges opp etter at høringssvarene er kommet inn.

Storingsrepresentant Kirsti Bergstø (SV)
(Foto: Marius Nyheim Kristoffersen)

Arbeids- og sosialminister Anniken Hauglie (H) (Foto: Thomas Hauger-sveen/ Statsministerens kontor)

Rett til et 4. og 5. skoleår på videregående skole

Nå er søknadsfristen for videregående skole utløpt, og mange får svar på søknaden i disse dager. Skulle du få avslag på søknad om utvidet tid, er det viktig at du vet at det lønner seg å klage.

TEKST: KRISTINE VIERLI

Hva har man rett på?

Når man får vedtak om spesialundervisning får man også en individuell opplæringsplan med egne læringsmål. Retten til utvidet tid er knyttet til disse målene. Dersom man har behov for utvidet tid i videregående skole for å nå disse målene,

har man rett på det jf. opplæringslovens § 3-1, femte ledd. Det er ikke noe krav at man skal oppnå full kompetanse etter utvidet tid, det er kun et krav at man har utbytte av ekstra tid.

Hva må man tenke på?

PPT: Det er ikke så mange som søker om utvidet tid. Derfor er det ulik kompetanse hos PPT på disse sakene. Det hender derfor at PPT ikke vurderer det de skal når de skal si noe om eleven vil få utbytte av utvidet tid. Det kan for eksempel være lagt vekt på at eleven uansett skal ut i arbeid i skjermet virksomhet eller at eleven har tilbud om dagtilbud. Dette ligger langt utenfor det PPT skal vurdere, og dersom det er gjort slik vurdering, er det absolutt grunn til å klage.

IOP: Det er også mange som har hatt den samme IOPen over lang tid, slik at målene ikke er blitt justert i takt med

elevens utvikling. Hvis man kan dokumentere at skolen ikke har oppjustert målene (ved å vise til tidligere IOPer, vil dette også gi grunn til å klage). Elever som har spesialundervisning er også på skolen for å lære, og dette er det skolens ansvar å følge opp. Dette innebærer at eventuelle anførsler om at foreldre skulle fulgt opp dette bare må avfeies. Foreldre har ikke mer ansvar for å følge opp sine barn med spesialundervisning enn de har overfor barn som ikke får spesialundervisning.

Hvordan skal du klage?

På NFUs hjemmesider www.nfunorge.org under rettigheter – opplæring – videregående skole finner du en oversikt over hva som bør være med i en klage på utvidet tid. Der finner du også lenke til utdanningsdirektoratets veileder til spesialundervisning. Her er retten til utvidet tid spesifisert.

En epoke er over

Vibeke Seim-Haugen fratrer stillingen som generalsekretær i NFU 1. mars etter snaut 20 år ved roret.

TEKST: JENS PETTER GITLESEN
FOTO: PIA RIBSSKOG

Hun kom fra Trygdeetaten da hun begynte som saksbehandler i NFU i 1996. Hennes utdanning som jurist og erfaring med trygderettigheter kom godt med i starten av NFU-karrieren. Det tok likevel ikke lang tid før hun satt ved roret. I 1998 ble hun administrasjonssjef, en stillingsbetegnelse som senere ble endret til generalsekretær.

- Generalsekretærens viktigste oppgaven er å sørge for at de oppgavene landsstyret vedtar blir effektivt. I tillegg til å lede administrasjonen, er generalsekretæren bindeleddet mellom landsstyret og administrasjonen. Forskjellen mellom en administrasjonssjef og en generalsekretær er først og fremst at sistnevnte kan representere organisasjonen på alle områder. Det gjelder også i politiske og andre spørsmål som går ut over det rent administrative, sier Vibeke Seim-Haugen.

-NFU er en liten organisasjon med stram økonomi og store oppgaver. Hadde det ikke vært bedre med en jobb i en organisasjon med lavere ambisjonsnivå og bedre rammevilkår?

- Arbeidet for og med mennesker med utviklingshemning gjør noe med deg. Arbeidet er viktig og det å jobbe i NFU blir langt mer enn en jobb. I denne organisasjonen stilles det aldri spørsmål om hvorvidt det er en mening med det vi gjør. For det er åpenbart. Her knyttes det livslange vennskapsbånd. Vi ser at arbeidet bidrar til en forskjell. Vi har i tillegg vært heldige i den forstand at vi alltid har hatt mange dyktige, fleksible og selvstendige ansatte i administrasjonen.

- I min periode har NFUs økonomi

gått både opp og ned. I en periode var vi teknisk konkurs, men så fikk vi spilleinntekter som reddet oss over den kneiken. NFU har samtidig vært preget av nedbemanning. Stillingene som kontorsjef, administrasjonssjef, fagsjef og informasjonsmedarbeider er historie. Vi har heller ingen internasjonal avdeling lenger.

til mennesker med utviklingshemning var sterkere rundt tusenårsskiftet enn det er i dag. Dette var trolig både et resultat av den oppmerksomheten som reformen krevde og oppbyggingen av kunnskap som skjedde i departementene som følge av reformen. Den gangen var det hyppige møter og konsultasjoner med departemen-

Generalsekretæren på sitt kontor.

Noe av denne reduksjonen er kompensert gjennom den digitale utviklingen som har gjort enkelte administrative oppgaver enklere. Kapasiteten til NFUs administrasjon er dessverre lavere i dag enn i tidligere. Det å sikre NFUs økonomiske rammer er uansett alltid en del av administrasjonens fortløpende arbeid.

- Du har ledet NFU sammen med de tre forbundslederne, Sidsel Maxwell Grasli, Helene Holand og Jens Petter Gitlesen. Hvordan har utfordringene til NFU utviklet seg i din tid som generalsekretær?

- NFU arbeider beklageligvis i stor grad med det samme i dag som da jeg begynte. Samfunnets fokus på levekårene

tene om utformingen av alle de politiske områdene som har relevans for mennesker med utviklingshemning.

Da tidligere statsråd Audun Lysbakken lanserte informasjons- og utviklingsprogrammet «Mennesker med utviklingshemning skal heller ikke diskrimineres», håpet jeg at vi skulle komme tilbake til situasjonen rundt år tusenskiftet. Programmet fikk en effekt, men den kunne vært sterkere og mer vedvarende. Det er litt trist at programmet allerede synes å være glemt.

- Frykter du at det kan bli krevende å opprettholde en like slagkraftig organisasjon i fremtiden?

- Det kan virke som om NFU er truet fra flere kanter. Da jeg begynte, kunne jeg navnene på alle større organisasjoner i handikapbevegelsen. I dag er det rundt 150 organisasjoner som er store nok til å motta driftstilskudd. Det er ikke måte på hvor mange av våre menneskelige organer som kan svikte eller hemmes. Alle ser ut til å ville ha sin egen organisasjon. Blir det uenighet i en av dem, dannes det raskt konkurrerende organisasjoner. Dette skaper uklarhet i handikapbevegelsen som i sin tur bidrar til redusert påvirkningskraft. Dugnadsånden har samtidig fått trangere kår. Dette merker hele frivillighet-Norge – fra musikk-korps til idrettslag. NFU har imidlertid gått mot strømmen og økt medlemstallet de siste årene, men det har vært krevende.

- Jeg er også veldig forundret over kompetansen i kommunene. Sosialtjenesteloven kom i 1991. Dagens lovverk følger hovedlinjene fra den gang. Det kan virke som om mange kommuner har lært lite de siste 26 årene. Vi jobber stort sett med de samme problemstillingene i dag som på 1990-tallet. Flere kommuner synes å ha bygget opp mer kompetanse på å unngå lovmessige forpliktelser enn å følge lovens intensjon.

- *I hvilken grad ser du en fremtid med muligheter for NFU?*

- Med diskriminerings- og tilgjengelighetsloven fikk vi et nytt redskap for å markere absolutte grenser som ikke kan overskrides. Med FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne kom nye muligheter, både for å påvirke lovgivningen og politiske prosesser. Det er store muligheter for at både diskrimineringslovverket og FN-konvensjonen vil kunne få en sterkere fremtidig rolle enn i dag.

På NFUs landsmøte i fjor ble det vedtatt å arbeide for at FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne skal skrives inn i menneskerettighetsloven. Oppnår vi det, vil konvensjonen trolig bli etterlevd i langt større grad. Rettighetsutvalgets innstilling inneholder mange gode forslag. Flere gode forslag vil komme i høringsuttalelsene og forhåpentligvis overleve en etterfølgende politisk behandling.

- *Hva har vært ditt viktigste enkeltbidrag som generalsekretær?*

- Ansettelse av jurister og oppstart av juridisk bistand til enkeltmedlemmer, har

utvilsomt bidratt til at NFU er blitt et lavterskeltilbud. Vi bistår rundt 600 personer hvert år i rettighetssaker. Ingen andre kan vise til en tilsvarende rettshjelpsordning. I tillegg er jeg veldig stolt at NFU var med på å fremforhandle FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne i 2006.

Denne medaljen har likevel en bakside. Ordningen kan samtidig føre til at kunnskapen om lovverket svekkes blant organisasjonens tillitsvalget. Det er derfor behov for økt satsning på likepersontiltak i organisasjonen. Jeg er dessuten skuffet over at vi ikke i tilstrekkelig grad har hatt økonomiske muligheter til å involvere oss tilstrekkelig i det internasjonale saksarbeidet gjennom Inclusion international og Inclusion Europe.

Det er samtidig viktig å ha i mente at de bærende politiske trendene er felles for de vestlige demokratiene. Det ble for eksempel gjennomført liknende reformer som ansvarsreformen i alle vestlige demokratier. Det spesielle med reformen i Norge, var at den kom sent. - Men – når den først kom, ble den iverksatt raskt og ble omfattende. Grunntanken i reformen var at samfunnet skulle inkludere alle på en

likeverdig måte. Vi trengte ikke institusjonene, mennesker med utviklingshemning skulle også kunne bo og leve i kommunene. Disse tankene har utviklet seg videre både ideologisk, juridisk og politisk. Mye arbeid pågår både i EU og i forbindelse med FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne. Det hadde vært ønskelig om NFU i større grad kunne deltatt og bidratt i denne internasjonale utformingen av politiske føringer, mener Vibeke Seim-Haugen.

- *Hva skal du gjøre fra og med 1. mars, når du fratrer som generalsekretær?*

- Da blir jeg spesialrådgiver i en noe redusert stilling. Det var meningen at jeg skulle arbeide en del med juridisk bistand, men oppsigelser i staben kan medføre at oppgavekabelen må legges på nytt. Det er et ansvar for vår nye generalsekretær. Jeg forsvinner ikke fra NFU, men får et mindre ansvar og mer tid til familien. Jeg har i den senere tid blitt beriket med flere nye barnebarn som også gjør krav på meg, sier mormor og avtroppende generalsekretær, Vibeke Seim-Haugen.

Hyggelig stemning på personalmøtene.

Lett å gå seg vill i en digital verden

Tips til lærere og foreldre

Oddrun Botnen Eie har disse rådene:

- Følg med på det som skjer i den digitale verden – ikke stå på utsiden.
- Ikke vær naive, men følg med og vær klar over at de er til stede i digitale rom.
- Gi konkrete råd. Hvordan skriver du en SMS? Hvordan oppdaterer du statusen på Facebook?
- Sitt sammen – ikkelogg deg på profilen uten at barnet/ungdommen er enig.
- Engasjer deg i det som barnet/ungdommen engasjerer seg i.
- Bruk autoriteter og venner. La andre fortelle om sine feil og tabber og hva som er lurt.
- Sørg for at skolen gir opplæring. Skolen bør ha en vær-varsom-plakat i opplæringen. Særlig viktig er dette overfor elever med utviklingshemning.
- Ha noen åpne samtaler om at ikke alle har tid å svare og være venner i sosiale medier.
- Forklar at det er ikke alle som svarer når de får en SMS eller en forespørsel på Facebook. Noen svarer, andre mener at det er et svar også når de ikke svarer.
- Ta en prat med familie og venner og forklar situasjonen. Prøv å finne konkrete løsninger på hvordan du kan opptre når du får henvendelser og spørsmål. Det er lov å si at du ikke har tid til å svare. Taushet eller fravær av svar er ikke lett å forstå for en utviklingshemmet.

Hva gjør du når ungdom med utviklingshemning skal på nett? Hvilke fallgruber og muligheter finnes i den digitale verden? Oddrun Botnen Eie har erfart på godt og vondt hva det vil si å ha en utviklingshemmet sønn i dagens digitale verden.

TEKST: SVEINUNG WIIG ANDERSEN

Joachim og Oddrun Botnen Eie.
(Foto: Morten Brun)

foreldrene ikke hadde vært våkne. De hadde snakket med Joachim om hvordan han skulle opptre på nettet, men han hadde ikke forstått det.

- Vi var ikke klar over at det er mulig å misbruke bankkort på nettet og trodde alt var sikkert, når han ikke brukte kredittkort. Så enkelt var det ikke. Det ble en omfattende runde for å stoppe fakturaene. Det var til slutt supporttjenesten hos Apple som ble redningen, forteller mor. Der fikk de gode råd om hvordan de skulle stoppe dette og også generelle råd om hvordan Joachim skulle opptre på nettet.

- Joachim var med i samtalen, og det var noe av det lureste vi har gjort. Når dette kom fra en «ekspert», gikk det inn på en annen måte enn om vi som foreldre skulle ta opp dette, sier Botnen Eie.

Bekymringsmeldinger

På samme måte lærte Joachim på voksenopplæringen hvordan du åpner en Facebook-konto. Intensjonen var god, men selv om han er voksen, mener foreldrene det ville ha vært lurt at de ble informert. Det ville også være fornuftig å følge med ham i prosessen og kanskje også lære ham om nettvett og hva du gjør og ikke gjør på nettet.

- Det begynte med at vi fikk bekymringsmeldinger fra venner og slekt. Vi var ikke på Facebook og ante lite om hva som skjedde. Joachim hadde ingen forutsetninger for å forstå hva en venn på Facebook er. Han spurte om og om

Nettet åpner en masse muligheter som Joachim (27) ikke hadde fra før. Mye er blitt enklere. Likevel har Oddrun Botnen Eie, fra Oslo, også erfart at det er lett å gå seg vill i en digital verden.

- Joachim har ikke de samme filtrene som vi andre når han er på nettet. Han tror på det han leser og stoler på folk ute i cyberspace, forklarer moren. Skal barn og unge med utviklingshemning kunne utnytte mulighetene som den digitale arenaen åpner for, må de først lære hvordan de skal opptre. Det trenes mye på sosiale ferdigheter på skolene, men nettvett er sjelden på dagsorden. Det mener Botnen Eie at det bør gjøres noe med for alle elever, men særlig for elever som har utviklingshemning.

Hun erfarte at skolen i god tro lærte Joachim hvordan han skulle bruke nettbank og hvordan han etablerte Facebook-konto, men skolen lærte ham aldri hvordan han skulle opptre og hvilke feiltrinn han kunne gjøre.

Tikket inn fakturaer

Det var ved en gjennomgang av Joachims nettbank-konto at foreldrene oppdaget at noe var galt. På kontoen var det gjort en rekke trekk i løpet av en uke. Det var forskjellige firmaer som til sammen hadde fakturert for 6000 kroner. Det kunne blitt veldig mye mer om

igjen på sidene til folk han kjente, om hvorfor de ikke ville bli venn med ham, forklarer moren. Han hadde også lagt ut bilder som en vanligvis ikke legger ut på Facebook. Joachim skjønnte ikke konsekvensene eller hvem som kunne se hva han la ut.

Også SMS-meldinger ble vanskelig å håndtere. På samme måte erfarte foreldrene at det var behov for å forklare Joachim hvordan dette fungerer. Det viste seg at han hadde skrevet over 200 SMS-meldinger til personer som ikke svarte.

Enkle kjøreregler

- Da måtte vi gjøre noe. Vi kontaktet en dyktig veileder og psykolog som på en enkel og praktisk måte snakket med Joachim om hvordan du opptrer i en digital verden. Det var effektivt. En utenforstående person nådde inn, og han forstod og endret atferd, sier Botnen Eie.

Hun mener det er viktig å lage enkle kjøreregler og rammer for personer med utviklingshemning, slik at de kan ferdes trygt på nettet. Det finnes lite om nettvett som er tilrettelagt for personer med nedsett kognitiv funksjon.

- Vi kan ikke forvente at de forstår det digitale rommet, at de har oversikt over hvor de havner. Vi kan ikke forutsette at de skal forstå digitalt språk og ironi om ingen setter seg ned og forklarer dem dette.

Det gjelder å være konkret. Vi har sagt det så konkret som at: «Det du ikke kan rope ut på det lokale kjøpesenteret, skal du ikke skrive på sosiale medier.» Det forstod Joachim, sier moren.

Joachim er vant til å ha gode sosiale relasjoner i det vanlige liv, der folk er snille og bryr seg. I den digitale verden er ting annerledes.

Når du er vant til at folk bryr seg, sier hei og slår av en prat, kan det lett bli ensomt i den digitale verden. Du kan få en følelse av at du er glemt, at folk ikke bryr seg. Ikke alle med utviklingshemning har så lett for å ta kontakt. Der har vi alle et ansvar til å bidra, mener Botnen Eie.

(Artikkelen har tidligere stått i Statpedmagasinet 3/16, kan leses på www.statped.no og er gjengitt med forfatterens tillatelse, red.)

Tilskuddssatser 2017

1. Grunntilskudd: kr 500,- pr kurs/studiering.
2. Opplæringstilskudd: kr. 80,- pr. time

Det gis til kurs som har dokumenterte utgifter, disse registreres i KursAdmin. Det gis til lærer/foredragsholder, pedagogisk materiell og/eller lokalleie. Opplæringstilskuddet kan ikke overstige utgiftene.

3. Tilretteleggingstilskudd: Gis til særskilt tilrettelegging av opplæringen. Se nærmere info på side 18.

Gratis bruk av undervisningslokaler

Undervisningslokaler der driftsutgiftene dekkes av det offentlige, skal etter søknad stilles vederlagsfritt til disposisjon for studieforbund og medlemsorganisasjoner ved avholdelse av kurs.

Kopinoravtale

Avtale mellom Voksenopplæringsforbundet og Kopinor om kopiering av beskyttet materiale til bruk i tilskuddsberettigede voksenopplærings tiltak. Se www.vofo.no/ressursbank/kopinoravtale/

Frist for avslutning av kurset: For kurs som rapporteres mer enn 3 måneder etter siste kursdag, halveres kurstilskuddet.

Hva kreves av studieplan?

- Læringsmål
- Målgruppe(r)
- Innhold
- Læringsressurser
- Metoder
- Varighet
- Evaluering

Siste frist for rapportering av kursaktiviteten 2017 er 15. januar 2018

Hva kreves for å støtte til et kurs?

- Arrangør må være medlem i studieforbundet, eller ha en samarbeidsavtale
- Arrangør registrerer og rapporterer kurs i KursAdmin
- Godkjent studieplan
- Kurset må utlyses for målgruppa – offentliggjøres
- Kurset må vare minst 8 klokke timer
- Frammøte, kostnader og inntekter må registreres i KursAdmin
- Deltagere som registreres må fylle 14 år i løpet av kursåret
- Tre (3) deltagere må delta 75 % av kurstimene. (Dispensasjon for lavere deltagerantall, søkes under Filer/Notat i KursAdmin)
- Det skal opplyses om at kurset arrangeres i samarbeid med studieforbundet næring og samfunn

Kursarrangør som mottar tilskudd må fremlegge dokumentasjon på utgifter, når studieforbundet ber om det.

Alle godkjente deltagere skal ha kursbevis. Jfr. Lov om voksenopplæring

Nytt på nett

Departementenes arbeid med å gjennomføre rettighetene til mennesker med utviklingshemning skal nå presenteres på nettsidene til Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet – Bufdir. Bufdir gjør dette etter oppdrag fra Barne-, likestillings- og inkludringsdepartementet.

TEKST: CHRISTIAN B. KJELLAND

Dette arbeidet består av en lang rekke tiltak innen mange departementers ansvarsområder. Det er ingen som på egen hånd klarer å holde oversikt over alt dette. Det er derfor på høy tid at den nye presentasjonen kommer. Den vil være nyttig for alle som trenger informasjon på dette området – både organisasjonsfolk, politikere, byråkrater, tjenesteytere, journalister og andre samfunnsinteresserte.

Den nye presentasjonen er en videre-

utvikling av publikasjonen «Mennesker med utviklingshemning skal heller ikke diskrimineres! Informasjons- og utviklingsprogram 2010 – 2013» som Barne-, likestillings- og inkludringsdepartementet ga ut høsten 2010. En ajourført utgave kom i april 2013 – se <https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/informasjon2.pdf>.

De fire hovedmålene i programmet var:

1. Skape større bevissthet på politisk, administrativt og faglig nivå, både sentralt og lokalt, om gjeldende politikk og relevant lovgivning for mennesker med utviklingshemning.
2. Videreutvikle politikken og formidle kunnskap om gode praktiske løsninger på alle aktuelle områder.
3. Bidra til systematisk innsamling av data om levekår som kan belyse i hvilken grad man når målene for

politikken for mennesker med utviklingshemning og innsatsen innen ulike tjenestegrener.

4. Styrke utdanning, fagutvikling, forskning og veiledning av tjenesteutøverne.

Bufdir opplyser at ambisjonen er å holde informasjonen løpende ajourført. Presentasjonen vil derfor kun bli utgitt elektronisk. Men alle kan selvfølgelig laste den ned Bufdirs nettsider.

BLD hadde også opprinnelig en ambisjon om å lage årlige oversikter over gjennomførte, igangsatte og nye tiltak i informasjons- og utviklingsprogrammet. Det ble ikke gjennomført. «Rettighetsutvalget» foreslår i NOU 2016: På lik linje at regjeringen hvert år skal legge fram en stortingsmelding om gjennomføringen av politikken for mennesker med utviklingshemning. Dette for å holde fokus på politikkområdet. Vi håper at dette viktige forslaget blir vedtatt. Årlig ajourførte oversikter over utviklingsarbeidet vil lette selve meldingsarbeidet betydelig.

Brukerstyrt personlig assistanse (BPA) BPA i Aleris - frihet til å leve ditt liv!

Aleris har solid erfaring fra å skreddersy BPA-ordninger i nær dialog med kommunene og BPA-mottakerne. Vårt mål er å gi deg som er funksjonshemmet mulighet til et selvstendig liv.

Med Aleris som din BPA-leverandør, får du:

- Veiledningstelefon 365 dager i året, 24 timer i døgnet.
- Opplæring i å være arbeidsleder.
- Opplæringstilbud til assistentene dine.
- Tilbud om hjelp til å skaffe assistenter.
- Tilbud om bistand til intervju, ansettelse og til å lage turnusplan.
- Stillingsannonser.
- Arbeidsledermanual med rutiner og verktøy for en enklere BPA-drift.
- Assistentmanual til hjelp for assistenten.
- Nettbaserte verktøy for timelister og arbeidsplaner.
- Driftskonto/refusjonsordning til å dekke ekstrautgifter til BPA. (kinobilletter, telefonutgifter, kontorutstyr etc.)
- En arbeidsgiver til assistentene dine som har tariffavtale som sikrer gode arbeidsforhold.
- Rapport hver måned om timeforbruk.

Velkommen til en BPA-samtale med oss i Aleris!

bpa@aleris.no Tlf: 974 80 800
www.aleris.no/bpa

Harald Skoglund

Vi ble først kjent med Harald på telefonen: "Jasså – så gutten har lyst å bokse? Ja, da er han velkommen!" En ti-åring hadde fått den grillen i hodet at han ville bokse. Absurd syntes de vokse rundt ham. Og helt umulig når man har diverse handicap og såkalt "spesielle behov". Sammen ga vi ut boka «Inkluderende praksis – gode erfaringer fra barnehage, skole og fritid». Haralds enestående arbeid i bokseklubben med mottoet "Kunsten å få andre til å føle seg vel, uten å gi avkall på oss selv" var et svært verdifullt bidrag i boka.

"Jeg synes ikke det er noe vanskelig, jeg", sa Harald, da vi fortalte om hvor umulig det hadde vært å få til inkludering, ifølge skole- og andre myndigheter. Og det var helt tydelig at Harald bare gjorde det, og var den som så veldig mange gutter og jenter, som ellers falt utenfor i mange sammenhenger. Og han var den som trente de som skulle bli kampsportere på internasjonalt nivå. I samme klubb.

Harald var «den ene» i UNICEFs kampanje. Og han var selv en ener i ungdomsarbeid, som han var det i mye annet innen nærings- og idrettsliv.

Han hadde svært gode pedagogiske evner. Med sin bakgrunn visste han hvor viktig det er at barn og unge blir sett. Og med sitt naturlige talent for tilpassing og forventninger til læring og utvikling, la han til rette for alle. Med toleranse, raushet og respekt møtte han

den enkelte, og fokuserte på at alle skulle fungere i fellesskapet. Han tok initiativ til refleksjoner rundt faglige og sosiale spørsmål og ga gjerne bokserne spørsmål de skulle tenke over, som for eksempel: "Hva er forskjellen på tøff og brutal?" Tankeprosessen er en viktig bevisstgjøring for ungdom som skal drive kampsport, sa Harald. Det fleste bokserne i klubben har ingen funksjonsned-

settelse eller spesielle sosiale utfordringer. Men for dem som hadde det, var han ikke opptatt av diagnoser eller mangler, men av ressursene til den enkelte og hva som måtte til for å lykkes.

I Norge har alle barn rett til opplæring uansett individuelle forutsetninger. Dette var en helt naturlig praksis for Harald og Kolbotn bokseklubb. Alle fikk være med, alle var verdsatt, mangfoldet ble sett på som en berikelse. Vi

som arbeider med opplæring i barnehage og skole har mye å lære av Haralds måte å drive inkluderende praksis på.

Om hjelpekunsten skriver Søren Kirkegaard: Hvis man i sannhet skal lykkes å føre et menneske hen til et bestemt sted, må man først og fremst passe på å finne ham der hvor han er, og begynne der. Slik var Harald og vi er så takknemlige for at vi fikk være en del av hans nettverk.

Aldri glemmer vi Harald.

Lise Lundh, mor og stipendiat

Herlaug Hjelmbrække, seniorrådgiver Statped

Bruk stemmeretten!

Vi har stortingsvalg i Norge hvert fjerde år. I år skjer det 11. september. Stortingsvalget er det viktigste som skjer i det norske demokratiet.

TEKST: JENS PETTER GITLESEN

Stortingsrepresentantene

Stortinget består av 169 stortingsrepresentanter. Hvert fylke har et bestemt antall stortingsrepresentanter. Store fylker har mange stortingsrepresentanter. Små fylker har få stortingsrepresentanter. Oslo er Norges største fylke og har 19 stortingsrepresentanter. Sogn og Fjordane har bare fire stortingsrepresentanter, fordi det ikke er så mange som bor i Sogn og Fjordane.

Partiene

Når vi velger stortingsrepresentanter, så velger vi samtidig ett parti. Hvert parti har mange som ønsker å bli stortingsrepresentant i det fylket som du stemmer. Partiet har bestemt hvem som skal stå på førsteplass, andre plass og så videre. De som står på partiets lister, kaller vi for kandidater. De som blir valgt, blir stortingsrepresentanter.

Hvis partiet Høyre får mange stemmer i Oslo, så blir mange av kandidatene til Oslo Høyre stortingsrepresentanter. Hvis partiet Høyre får få stemmer i Oslo, så blir få av kandidatene til Oslo Høyre stortingsrepresentanter.

Stortinget og Regjeringen

Stortinget har to hovedoppgaver. Den ene er å vedta lover, den andre å vedta statens budsjett. Det vil si hvor mye penger staten kan bruke.

Regjeringens oppgave er å sørge for at både nye og tidligere stortingsvedtak blir fulgt opp. Forslag om lover og budsjett som Stortinget skal vedta, kommer oftest fra Regjeringen.

Regjeringens medlemmer kalles for statsråder. Hver statsråd leder et departement.

Departementene har ansvar enten for en sektor eller for en oppgave.

Finansdepartementet har ansvaret for å lage statens budsjetter og for å passe på at budsjettene følges. Helse- og omsorgsdepartementet har ansvaret for sykehusene og helsevesenet. Helse- og omsorgsdepartementet har også ansvaret for omsorgstjenestene. Loven som gjør at noen kan få for eksempel støttekontakt eller hjelp i hjemmet, er Helse- og omsorgsdepartementets ansvar.

I departementene jobber det mange eksperter. Statsministeren er sjefen til statsrådene. Nå er det Erna Solberg fra Høyre som er vår statsminister.

Regjeringen må ha støtte for å få gjennom forslag fra flertallet av stortingsrepresentantene. Minst 85 av de 169 stortingsrepresentantene må støtte Regjeringen. Hvor mange representanter de forskjellige partiene får, er avgjørende for hvilke partier som kommer i regjering. Stortingsvalget dreier seg også om hvilken regjering vi skal få.

Lederen i Arbeiderpartiet, Jonas Gahr Støre, har sagt at han vil bli vår nye statsminister. Skal Jonas Gahr Støre bli statsminister etter valget, så må mange stemme på Arbeiderpartiet. I tillegg må Arbeiderpartiet få til avtaler med andre partier på Stortinget slik at minst 85 stortingsrepresentanter støtter en regjering hvor Jonas Gahr Støre er statsminister.

Høyreleder Erna Solberg er vår statsminister nå. Både hun og Høyre har helt sikkert lyst til at Erna Solberg skal fortsette som statsminister etter valgt. Skal Erna Solberg fortsette som statsminister, så må Høyre både få mange stemmer ved valget og så må de få avtaler med andre partier, slik at minst 85 stortingsrepresentanter støtter en regjering hvor Erna Solberg er statsminister.

Valgkamp

Desto flere stortingsrepresentanter et parti får, desto mer makt får partiet. Greier et parti å få med seg stortingsflertallet, så kan partiet få statsministerjobben. Alle partiene ønsker mest mulig makt for å gjennomføre det som partiet mener er viktig å gjennomføre. I takt med at valget nær-

mer seg, prøver partiene stadig mer å få velgerne til å stemme på seg. Dette kalles valgkamp – kampen om å få flest mulig stemmer.

Partiene forteller om alle de gode sakene som de selv står for. Ofte blir det også litt krangel mellom partiene. Arbeiderpartiet mener for eksempel ofte at Høyre vil gjøre ting som ikke er bra for landet vårt, mens Høyre ofte sier at Arbeiderpartiet gjør for lite eller tar feil. Slik er det alltid i valgkampene.

Frem mot sommerferien, vil valgkampen tilta. Etter sommerferien og fram mot valget, vil valgkampen bli temmelig heftig. Det vil komme mye stoff og mange innslag om partiene og valget både i aviser, radio og på tv.

Hvilket parti bør du stemme på?

Velgerne må stemme på det partiet de synes har de beste meningene. I et senere nummer av Samfunn for alle, kommer vi tilbake til partienes meninger om ulike saker som har med mennesker med utviklingshemning å gjøre. NFU har medlemmer fra alle partier. Slik har det alltid vært og slik skal det være.

De fleste sakene som diskuteres i valgkampen, er slike saker som NFU ikke arbeider med. NFU støtter ingen partier, men vi har meninger om enkeltsaker. Da Høyre og Fremskrittspartiet foreslo å rettighetsfeste brukerstyrt personlig assistanse (BPA), så roste vi dem for det. Da Høyre og Fremskrittspartiet foreslo å overføre Varig tilrettelagt arbeid (VTA) til kommunene, så protesterte vi mot det. Slik vil det være med alle partiene.

Uttalelse fra NFUs landsmøte 23. – 25. september 2016

Bruk av tvang og makt overfor mennesker med utviklingshemning

Helse- og omsorgslovens kapittel 9 om bruk av tvang og makt overfor mennesker med utviklingshemning har sitt opphav i NOU 1985:34 Levekår for psykisk utviklingshemmede, hvor det ble avdekket utstrakt bruk av uhjemlet og uakseptabel tvangsbruk i Helsevesenet for psykisk utviklingshemmede (HVPU). Det var et stort behov både for å utvikle etiske retningslinjer og lovreguleringer. Dagens lovverk har tjent sin tiltenkte oppgave. Det er blitt slutt på den umenneskelige behandlingen som fant sted under HVPU.

Utfordringene i dag er annerledes enn under HVPU og på 1990-tallet. I dag anvendes lovverket på en helt annen måte enn det var tiltenkt. Samfunnsnormene har utviklet seg, vi har fått diskrimineringsvern og Norge har

forpliktet seg til å følge FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne.

NFU verdsetter regjeringens initiativ til en gjennomgang av tvangslovene på helse- og omsorgsfeltet. Tiden er inne for å utvikle et ikke-diskriminerende lovverk hvor funksjonsnedssettelsen i seg selv ikke hjemler tvangsbruk. FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne er den viktigste bærebjelken for å etablere en framtid med likeverd og likestilling også for mennesker med utviklingshemning. FN-konvensjonen bør derfor være bærebjelken i kommende reguleringer av tvangsbruk i helse- og omsorgstjenesten.

NFUs jubileumskonferanse

«NFU – 50 år i kampen for
menneskerettigheter!»

Bergen, 27. og 28. oktober 2017 på Quality Hotel Edvard Grieg

Programmet er under bearbeidelse. Merk deg tid og sted allerede nå. Følg med på våre nettsider utover våren for mer informasjon om program og påmelding.

www.nfunorge.org

Tilretteleggings-tilskudd 2017

Det er behovet for tilrettelegging som utløser tilskuddet, og krever dokumentasjon.

Formålet med tilskuddet er å redusere kostnadene for kursarrangøren, og fjerne/lette opplæringshinder.

Det gis til kurs hvor en eller flere deltagere trenger ekstra tilrettelegging.

Generelle satser

- Dekning for inntil kr. 20 000,-
- Søknader utover den generelle satsen blir vurdert ved skjønn.

KursAdmin; filer og notat på kurset

- Beskriv behovet for særskilt tilrettelegging av opplæringen.
- Antall kvinner og menn det søkes tilrettelegging for.
- Bilag vedlegges.

Søknader behandles forløpende.

Tilretteleggingstilskuddet kommer i tillegg til opplærings-tilskuddet.

Skandaleprosjekt til skrekk og advarsel

Det kan i beste fall komme noe godt ut av bydel Nordre Aker skandale-ombygging av CP-foreningens gamle lokaler på Berg gård i Oslo til leiligheter, som ni sterkt hjelpetrengende personer med både utviklingshemning og andre funksjonsnedsettelse hadde ventet på i årevis.

TEKST: BITTEN MUNTHE-KAAS

Historien handler kort fortalt om bydelsforvaltningen som glemte å ha behovene til de fremtidige beboerne med multifunksjonsnedsettelse i mente da de planla boligene som skulle ha stått ferdige i november i fjor. De flotte, men altfor små leilighetene var ikke tilrettelagt for de sterkt hjelpetrengende rullestolbrukerne med sine mange og store hjelpemidler. De trenger individuelt tilrettelagte boliger med brede nok dører og ikke minst plass slik at den enkeltes tjenesteytere skal kunne gi hjelp på en måte som er enkel og mest mulig hensiktsmessig.

Fadesen ble behørig omtalt i Aftenposten i fjor høst. Etter at saken ble kjent, måtte bydelen krype til korset og erkjenne at hadde brutt den lovpålagte brukervedvirkningen da boligene ble planlagt. Til tross for at bydelsadministrasjonen hadde godt kjennskap til personene som skulle bo der, ble leilighetene utformet uten at det var tatt hensyn til den enkeltes behov.

Byråd Inga Marte Thorkildsen (SV) har

Inga Marte Thorkildsen (SV) vil bruke fadesen i Nordre Aker som et eksempel til skrekk og advarsel. (Foto: Stortinget)

ansvar for tjenestene til innbyggerne med utviklingshemning i Oslo. Hun vil nå bruke fadesen til bydel Nordre Aker som et eksempel på hvordan slike prosjekter ikke skal løses. Alle bydelsdirektører vil derfor få innkalling til kurs for å lære og dermed unngå at det som skjedde i Nordre Aker ikke skal skje igjen. Deretter skal de gå tilbake til sine respektive bydeler og innføre brukervedvirkning i praksis.

Vold i nære relasjoner

Arbeiderpartiet vil skrote opptrappingsplan om vold i nære relasjoner, - Vi savner tiltak for dem som bryter ut av voldelige parforhold, og mer fokus på vold mot sårbare personer som eldre, vold i rusmiljøer og mot psykisk utviklingshemmede, sa HadjaTajik til Aftenposten den 15. februar.

Tjenestetilbudet i Trondheim som sak i Stortinget

Fylkesmannens tilsyn med tjenestene til mennesker med utviklingshemning i Trondheim kommune avdekte blant annet at bemanningen i bofellesskapene er så lav at en ikke kan sikre beboerne en aktiv og meningsfull tilværelse sammen med andre. Storingsrepresentant Frank J. Jenssen (H) har tatt saken opp med helse- og omsorgsminister Bent Høie.

Storingsrepresentant Frank J. Jenssen (H)
(Foto: Stortinget)

TEKST: JENS PETTER GITLESEN

Storingsrepresentant Frank J. Jenssen (H) stilte helse og omsorgsministeren spørsmålet:

- Tilsynet med tjenestene til mennesker med utviklingshemning i Trondheim kommune avdekte forhold som står i alvorlig strid med omsorgstjenestenes formål, nasjonale politiske målsetninger og våre internasjonale forpliktelser. Blant annet Norsk Forbund for Utviklingshemmede (NFU) har over flere år tatt opp forholdene i Trondheim, uten at det synes å ha blitt noen bedring.

- Hva kan regjeringen gjøre for å sikre rettighetene til mennesker med utviklingshemning?

I begrunnelsen for spørsmålet påpeker stortingsrepresentanten at tilsynsrapporten med Trondheim kommune dokumenterer at kommunens vedtak om tjenester er svært uklare og bygger i liten grad på tjenestemottakers behov. Bemanningen i bofellesskapene er såpass lav at beboerne ikke kan ha et meningsfullt liv i sammen med andre. Vedtakene bygger heller ikke på tjenestemottakers interesser og behov. Trondheim kommune kritiseres for manglende eller mangelfull brukermedvirkning.

Leder i NFU Trondheim lokallag, Steinar Johnsen, uttrykker glede for at stortingsrepresentant Frank J. Jenssen (H) tar forholdene opp med helse- og omsorgsminister Bent Høie.

- Trondheim kommune hadde et bra tjenestetilbud. Men det siste tiåret har vi opplevd en rasering av tjenestetilbudet. De kommunale budsjettene har vært omtrent uforandret, men antallet personer som mottar tjenester har økt med rundt 50 prosent. Det er eksempler på bofellesskap med ti beboere som har store bistandsbehov, hvor det kun er to tjenesteytere. Da sier det seg selv at en ikke kan innfri retten til individuelle tjenester for å sikre at den enkelte kan ha et aktivt og meningsfullt liv, sier Steinar Johnsen.

NFU Trondheim lokallag har gjentatte ganger tatt saken opp med kommunen. Når de får svar, så er svarene såpass generelle at det er vanskelig å forstå dem som et svar. Andre ganger er henvendelsene fra lokallaget ikke blitt besvart av kommunen.

- Tidligere ble NFU involvert og hørt i politikktutforming. Nå blir lokallaget verken involvert eller hørt. Lokallaget har bedt om møter med kommunen uten å få det, forteller lokallagsleder Steinar Johnsen.

Tilsynsrapporten med Trondheim kommune viser at kommunen har et stykke å gå før kommunen oppfyller kravene i helse- og omsorgstjenesteloven. Det vil heller ikke skade om kommunen holder et fokus på FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne. I artikkel 4, pkt. 3, kan en f.eks. lese:

«I arbeidet med å utvikle og gjennomføre lovgivning og politikk som tar sikte på å gjennomføre denne konvensjon, og i andre beslutningsprosesser som gjelder spørsmål knyttet til mennesker med nedsatt funksjonsevne, skal partene aktivt trekke inn og rådføre seg inngående med mennesker med nedsatt funksjonsevne, også barn med nedsatt funksjonsevne, gjennom de organisasjoner som representerer dem.»

Trondheim kommune bør snarest innføre de individuelt begrunnede og individuelt tilrettelagte tjenestene som helse- og omsorgstjenesteloven pålegger kommunene. Trondheims ordfører, Rita Ottervik, bør snarest mulig sikre at kommunen følger FN-konvensjonens krav til brukermedvirkning.

Velkommen til SOMMER

Det er fremdeles vinter og mørketid, men snart er sommeren her igjen. Har du planene klare for sommeren? NFU arrangerer **organisasjons- og ferieleir** på Hove også i år.

Hove leir er på Tromøya utenfor Arendal. Datoene er fra **lørdag 22. juli til lørdag 29. juli**.

Der kan du treffe gamle og nye venner og være med på spennende

aktiviteter og kurs. Du må være medlem av NFU for å delta på leiren. Dersom du ikke allerede er medlem, kan du betale kontingent samtidig med påmelding.

Husene på Tromøya har rom med 3 eller 4 senger, og bad som er tilrettelagt for rullestol. Leiren koster **kr. 4.900**. Ledsager betaler samme pris. Dette dekker alle oppholdsutgifter, kurs og sosiale aktiviteter.

Send påmelding i posten eller meld deg på via vår hjemmeside www.nfunorge.org. Informasjon om postadresse finner du på kupongen.

Spørsmål om leiren?

Ring NFU på telefon 22 39 60 50 eller skriv en e-post til post@nfunorge.org

**Den som først melder seg på, får plass.
Så meld deg på nå!**

LEIR

2017

Ja, jeg ønsker å delta på NFUs organisasjons- og ferieleir på Hove leir- og friluftssenter på Tromøya fra lørdag 22. juli til lørdag 29. juli 2017.

Navn: _____

Adresse: _____

Poststed: _____

☐ Er medlem ☐ Vil melde meg inn

Kommer alene	☐ JA	☐ NEI	Har med ledsager	☐ JA	☐ NEI
Bruker rullestol	☐ JA	☐ NEI	Bruker medisin	☐ JA	☐ NEI
Trenger mye hjelp	☐ JA	☐ NEI	Kan ligge i overkøye	☐ JA	☐ NEI

Navn på kontaktperson hjemme: _____ Telefon _____

Ditt telefonnummer: _____

Skjemaet klippes ut og sendes til NFU, Postboks 8954 Youngstorget, 0028 Oslo eller på faks 22 39 60 60 eller post@nfunorge.org

Norsk Forbund
for Utviklingshemmede
Svarsending 1225
0090 Oslo

Kan eg gjørr någe med det?

Landsomfattende tilsyn i 2016 har avslørt omfattende lovbrudd i saksbehandling og oppfølging av tjenestetilbud til utviklingshemmede landet rundt. Dette er det samme refrenget tilsynsmyndigheter har kvernet på i mange, mange år. Hvordan har det seg at systematiske lovbrudd kan pågå i år etter år uten noen reelle konsekvenser for de ansvarlige?

AV ADVOKAT PETTER KRAMÅS
ADVOKATFIRMAET HESTENES OG DRAMER
PETTER.KRAMAAS@HESTENESDRAMER.NO
WWW.HESTENESDRAMER.NO

Det er fint å kunne streame litt TV-underholdning innimellom. På "Hver gang vi møtes" fant jeg en kveld tilbake til Alexander Rybaks fabelaktige versjon av Sigvart Dagslands "Kan eg gjørr någe med det". Jeg vet ikke sikkert hva den teksten handler om for han som skrev den, men jeg vet hva som slo meg da jeg hørte den nok en gang i Rybaks milde omsetting:

"Hva kan jeg gjøre, jeg er liten? Hva kan jeg gjøre, jeg er liten?"

Når jeg ser at andre stiger, mens de trækker andre ned

Når jeg ser at mange skjelver, bøyer av for det som skjer.

Kan jeg gjøre no med det? Kan jeg gjøre no med det?"

Bøyer av for det som skjer

Gjennom 2016 og frem til nå har vi i tilsynsrapport etter tilsynsrapport lest om avvik på avvik – og avvik er lovbrudd. Noen brudd på lovens krav er kanskje

mindre alvorlige. Men det som er svært alvorlig, er helheten i det bildet som avdekkes. Det er ikke å overdrive om man karakteriserer dette som gjennomgripende og omfattende svikt. Det handler svært ofte om total tilsidesettelse av helt grunnleggende krav til saksbehandling. Det må kunne sies å være oppsiktsvekkende i seg selv, men har i tillegg alvorlige konsekvenser – fordi resultatet blir at budsjetter styrer tildeling av tjenester og ikke behovet hos den enkelte som er avhengig av tjenestene. Det svikter helt inn til stammen av det som skal være bærende rettsikkerhetsgarantier for den enkelte.

Man får et inntrykk av at det nærmest ikke er grenser for hva man kan gjøre – eller aller helst ikke gjøre – i jobb som ansvarlig kommunal leder, uten at det får konsekvenser annet enn det som er å finne igjen i en bortgjemt tilsynsrapport.

Det er dessverre grunnlag for en mistanke om at utviklingshemmedes rettigheter ikke har samme vern som mange andre rettigheter. Dette har vært påpekt av sentrale jurister igjen og igjen, men det når åpenbart ikke frem til de som setter rammene i form av lovregler.

Det hjelper ikke noe som helst om det gis nye lovregler i et forsøk på å bedre situasjonen, dersom ingen er opptatt av å gjøre det som er nødvendig for å sikre at lovreglene faktisk følges. Det er å bøye av for det som skjer.

Det konkrete resultatet av lovbruddene er at den enkelt utviklingshemmede ikke får den hjelpen som er helt nødvendig for å ha en aktiv og meningsfull tilværelse i fellesskap med andre, som lovgivningen har som uttrykkelig formål. Og pårørende med omfattende omsorgsoppgaver går omtrent til grunne under trykket av omsorgsoppgaver, til tross for rett til nødvendig avlastning.

Hvor mange klager skal man orke å sende, når man allerede er utslitt av alle omsorgsoppgavene? Det blir til at de fleste, inkludert de mest ressurssterke og standhaftige, også til slutt bøyer av for det som skjer.

Og det ligger dessverre meget effektiv kommunal læring i dette: Det får ingen konsekvenser å snyte folk for tje-

nester, og man sparer det man skal spare på budsjettet.

Så kan etatsledere smykke seg med godord fra overordnede og rådmenn med plass på rådmannslisten over de som har klart å sikre "effektiv drift" og har mest overskudd på sine budsjetter. Noen ganger sniker det seg inn en beklemmende følelse av at denne listen kanskje egentlig er en liste over de rådmenn som har klart å snyte flest folk mest.

Kan noen gjøre noe med det?

Denne kanskje noe ujuridiske utblåsing kommer mens vi har summen av alle inntrykk fra enkeltrapportene fra tilsyn gjennom 2016 i hodet, men venter på en samlerapport som oppsummerer det landsomfattende tilsynet.

En neste artikkel om dette er tenkt å skulle omhandle denne samlerapporten, og gå nærmere inn på de lovbrudd som er avdekket og lovbrutere som ha begått dem.

Det er da ikke minst av interesse å få avklart hva som nå vil være konklusjoner om oppfølging for å forebygge mot fremtidige lovbrudd – og om det kanskje denne gang kan komme noe mer ut av dette i tidligere omganger.

Det er grunn til å understreke at alle de lovbrudd som nå er avdekket er rene repetisjoner av helt tilsvarende funn i hele perioden fra iverksetting av den store ansvarsreformen tidlig på 1990-tallet. Det er ikke blitt bedre, heller verre.

Kanskje kan de avdekkede lovbruddene sammen med høringsrunde og videre oppfølging av Kaldheim-utvalgets NOU "På lik linje", føre frem til forslag som kan skape reelle forbedringer? Kan det være lov å håpe at det er noen som har vett og kraft nok til å sørge for å parkere de kommunale unnasluntrerne? Det er duket for en spennende fortsettelse.

Advokat Petter Kramås

Laksevåg

Fylkesmannen i Hordaland har hatt tilsyn med tjenester i Laksevåg om Bergen kommunen ved systematisk styring og leiding har lagt til rette for og følger med på at personer med utviklingshemning i aldersgruppen 18 år og eldre i egen bolig, får forsvarlige helse- og omsorgstjenester. I rapporten om styringssystemet konstaterer Fylkesmannen at det ikke ble funnet brudd på kravene i lov og forskrift. Sånn skal det være!

Nes på Romerike

I forbindelse med et landsomfattende tilsyn nylig ga Fylkesmannen i Buskerud Nes kommune på Romerike hele tre avvik. Hensikten med tilsynet var å se om personer over 18 år med utviklingshemning i egen eid eller leid bolig får forsvarlige helse- og omsorgstjenester.

I tilsynsrapporten kommer det blant annet fram at kommunen ikke sikrer tilstrekkelig opplæring, veiledning, evaluering og oppfølging ved to avdelinger når det gjelder personlig assistanse eller helsetjenester i hjemmet. Miljøarbeidertjenesten er heller ikke organisert slik at brukerne får forsvarlige helse- og omsorgstjenester. Forholdene som ble konstatert under tilsynet, er i liten grad blitt kontrollert og avdekket av kommunens ledelse.

Kommunalsjef for helse- og velferd, Lars Uglem, vil ifølge Romerikes blad utarbeide gode daglige rutiner for systematisk informasjon og dokumentasjonsflyt. Det skal innføres fadderordning for alle nytilsatte og vikarer. Andre grep er ny turnus på én av avdelingene, flere ansatte med fagutdanning, rekrutteringsplan og studieavtale med fem vernepleierstudenter.

Hordaland

Det var 110 klager til Fylkesmannen på kommunale omsorgstjenester i Hordaland i 2016. Av disse var 16 % klager på avlastning, 16 % på BPA og 15 % støttekontakt. 73 klager var på vedtak i Bergen.

De fleste klagene førte ikke til omgjøring av vedtak.

Telemark

To elever med utviklingshemning ved en videregående skole i Telemark ble bortvist fra skolen på grunn av utfordrende adferd. Det er brudd på loven, mener Fylkesmannen, som har opphevet vedtaket.

Saken har vakt oppsikt – også på Facebook – der NFUs forbundsleder Jens Petter Gitlesen har kommentert Fylkesmannens vedtak: «Problemet ligger verken på lærer eller skole, men på den totale systemmangel. Elever med utviklingshemning har fritak fra fagplanene, det vil si skolens opplæringsmål. Videregående skole mangler virkemidlene for å sikre en god yrkesopplæring. Elever med utviklingshemning inngår ikke i statistikkgrunnlaget og kvalitetssystemene som er premissgivende for vår nasjonale skolepolitikk».

Bærum

Bærum kommune brøt loven og egne rutiner og krav til faglig forsvarlighet da Kathrine Finstad ble utsatt for vold i en bolig for funksjonshemmede. Bakgrunnen er at kommunen i nesten fire år skal ha holdt tilbake informasjon om at kvinnen med utviklingshemning flere ganger ble utsatt for vold.

Det skriver Fylkesmannen i Oslo og Akerhus for andre gang i en tilsynsrapport nylig. Det var lokalavisen Asker & Bærum Budstikke som i en serie artikler i fjor sommer skrev om denne saken – som SFA fulgte opp ved å beskrive vold begått mot en kvinne i en annen omsorgsbolig i kommunen i nummer 4/14.

- Vi tar Fylkesmannens konklusjon til etterretning, sier kommunalsjef for pleie og omsorg i Bærum, Morten Svarverud, til lokalavisen. Han opplyser at kommunen siden i sommer har arbeidet for å tydeliggjøre sine varslingsrutiner for å sørge for at dette ikke skjer igjen.

Rettelse

I presentasjonen av de nye landsstyremedlemmene etter NFUs landsmøte 2016 i forrige utgave av SFA (5/16) har vi beklageligvis ikke sjekket godt nok. Der står det at sønnen til Ninni Bakke Tornes har Downs syndrom. Hans riktige diagnose er atypisk autisme og utviklingshemning (Red.).

Nyfødte har rett til helsehjelp!

Gravide som bærer barn med trisomi 18 blir ofte stemoderlig behandlet i helsevesenet. For nyfødte med trisomi 18 kan helsetilbudet være enda dårligere.

TEKST: JENS PETTER GITLESEN

Keisersnitt er såpass vanlig at rundt 16 prosent av fødende får et slikt inngrep. Gravide med barn som har trisomi 18 opplever ofte å bli nektet keisersnitt. Forskingen viser at ved naturlig fødsel vil mellom 15 og 35 prosent av barna med trisomi 18 dø. Mange fødselsleger betrakter døden som det beste for barn med trisomi 18-diagnosen. Har barnet fått en slik diagnose, er det stor fare for at babyen ikke får den helsehjelpen som er en selvfølge for andre babyer.

Mange opplever at den nyfødte nektes enkel sondenæring. Når en liten baby ikke

får næring, tar det ikke lang tid før døden inntreffer. Mange opplever at babyen heller ikke får enkel pustehjelp, dersom det skulle være nødvendig. I ett tilfelle var det først etter at NFU engasjerte seg at en baby med dødelig hjertefeil, fikk utredet muligheten for operasjon.

Årsaken til manglende helsehjelp er at helsevesenet henger igjen i avleggs kunnskap som sier at trisomi 18 er uforenelig

Stortingsrepresentant
Olaug Bollestad (KrF)
(Foto: Agnete Brun/
Tinagent)

med liv. Diagnosen er alvorlig, men diagnosen er generell og hvert barn er spesielt. Mange med trisomi 18 kan ha flere tiår med lykkelig liv. Når legene avslår helsehjelp begrunnet med at tilstanden er uforenelig med liv, så blir dette ofte et selvpfylende profeti, mange dør nettopp fordi de ikke får helsehjelp. Slik er det også for andre som ikke får helsehjelp. I tidligere tider var spedbarnsdødeligheten høy og få overlevde ungdomsårene blant mennesker med Downs syndrom. Det var før en fikk medisiner mot infeksjon og før tilbudet om operasjon av hjertefeil.

Stortingsrepresentant Olaug Bollestad (KrF) har gjennom mange år kjempet for å sikre et godt helsetilbud for alle. Nå har hun igjen engasjert seg og stiller helse- og omsorgsminister Bent Høie spørsmålet:

– Hva gjør eller hva kan regjeringen gjøre for å sikre god helsehjelp til fødende og nyfødte med Trisomi 18?

NFU takker stortingsrepresentant Olaug Bollestad for engasjementet og ser fram til svaret fra helse- og omsorgsminister Bent Høie.

Leserinlegg

Faksimile fra SFA 5, 2016.

Fylkeslegen om Hedmarksakene

I «Samfunn for alle» nr. 5 for 2016 har fylkeslege Trond Lutnes et innlegg om «Hedmark-sakene». Til den såkalte «Karls-saken» uttaler han om inhabilitetsinnsigelsen som ble fremmet mot Fylkesmannen i Hedmark at «begrunnelsen ikke ble tydelig konkretisert».

Ikke? Det ble påpekt at Sosial- og helsesavdelingen hos Fylkesmannen alltid tok parti for Kongsvinger kommune ved uenighet mellom kommunen og foreldrene, og vist til:

1. At Fylkesmannen deltok på et "samordnende informasjonsmøte" med kommunen om en klage fremmet av Karls foreldre. De ble ikke orientert eller invitert. Deretter avgjorde Fylkesmannen klagen i foreldrenes disfavør, uten at de fikk ta til motmæle mot kommunens saksfremlegg.

- (Fylkesmannens vedtak ble siden omgjort som feilaktig.)
2. Fylkesmannen avviste foreldrenes klage på at all kontakt mellom Karl og familien skulle begrenses og overvåkes. (Også dette vedtaket ble omgjort som uriktig.)
 3. Fylkesmannen avviste å behandle en anmodning om å bytte ut Karls verge. (Avvisningen ble siden omgjort av Justisdepartementet som uriktig.)
 4. Flere anmodninger om å opprette tilsynssak mot kommunen ble avslått av Fylkesmannen (med åpenbart uriktig og mangelfull begrunnelse).

"Er du advokat for de gale foreldrene!"
Det uttalte en fylkesmannsansatt jeg kom

i snakk med. De var åpenbart et samtalemotne blant de ansatte hos Fylkesmannen i Hedmark.

Dette var inhabilitetsinnsigelsen mot Fylkesmannen i Hedmark grunnlagt med. Man kan mene mangt om Hedmark-sakene og Karls sak. Men at inhabiliteten «ikke ble tydelig konkretisert»?

ADVOKAT HELGE HJORT, ADVOKATFIRMAET
HESTENES OG DRAMER & CO.

Helse- og omsorgsminister Bent Høie svarer stortingsrepresentant Olaug Bollestad

- Etter min mening er respekt for mennesker i en vanskelig situasjon, og tilstrekkelig tid til en god og åpen dialog, grunnleggende for å besvare representanten Bollestad spørsmål om hva som skal til for å sikre god helsehjelp til nyfødte med trisomi 18, sier helse- og omsorgsminister Bent Høie.

TEKST: JENS PETTER GITLESEN

Siri Fuglem Berg. (Foto: Bitten Munthe-Kaas)

Helse- og omsorgsminister Bent Høie (H) (Foto: Bjørn Stuedal)

Helse- og omsorgsministeren viser til Helsedirektoratets nasjonal faglig retningslinje for palliasjon til barn og unge. Barnepalliasjon er en aktiv og helhetlig støtte til barnets og familiens fysiske, psykiske, sosiale og eksistensielle behov, som starter ved diagnositidspunkt og varer livet ut, med etterfølgende oppfølging for familie. Palliasjon kan være aktuelt under graviditeten (prenatal palliasjon) der den gravide ønsker å fullføre graviditeten med et alvorlig fosteravvik. Palliasjon skal verken fremskynde døden eller forlenge selve dødsprosessen

Leser en retningslinjene som man finner på helsedirektoratets nettsider, så vil en i første omgang neppe reagere på innholdet. Man skal sikre barnets beste og en god dialog mellom helsetjenesten og foreldre. Imidlertid er retningslinjene såpass generelle at de gir uhorvelige rom for faglig skjønnsutøvelse. Faglig skjønnsutøvelse kommer en aldri utenom, men den faglige skjønnsutøvelsen bør det først og fremst åpnes for på områder hvor det finnes god faglig kunnskap og hvor fagfolkene har denne kunnskapen. En påstand blir ikke sann fordi om den kommer fra en lege.

Spørsmålet om hvem som skal få leve og hvem som må dø, er et spørsmål som går langt utover den medisinske vitenskapen.

Siri Fuglem Berg har skrevet bok om sine egne erfaringer med helsevesenet gjennom egen graviditet og fødsel. Hun er utdannet lege og bruker mye av sin tid både på fagfeltet og som likeperson for gravide og småbarnsforeldre til barn med trisomi 13 og 18.

- Helsetilbudet til fødende og nyfødte er omtrent som før. Mange må kjempe for å få det tilbudet som er en selvfølge for andre. Fortsatt nektes selv enkle tiltak som keisersnitt eller sondering. Helsevesenet synes å henge igjen i foreldet kunnskap og betrakter syndromene trisomi 13 og 18 som uforenelige med liv. Når barna nektes selv den enkleste helsehjelpen, så blir selvsagt resultatet at mange dør, sier Siri Fuglem Berg.

Siri Fuglem Berg representerte Safo i referansegruppen ved utarbeidelsen av retningslinjene for barnepalliasjon og er kritisk til palliasjonstankegangen.

-Fokus må være på livet, selv for de gruppene som har lavest forventede levealder. Palliasjonsperspektivet medfører at

døden blir dominerende. Helsehjelp må gis ut i fra barnets behov og forutsetninger. Trenger barnet sondering, pustehjelp, kirurgiske inngrep eller annen helsehjelp, så må barnet vurderes på lik linje med andre barn og helt uavhengig av om barnet har en utviklingshemning eller et syndrom. Alt annet er diskriminerende sier Siri Fuglem Berg.

-Den internasjonale faglitteraturen viser, selvfølgelig nok, at i de landene hvor en får den helsehjelpen som er vanlig å gi fødende og nyfødte, så overlever flere barn med trisomi 13 og 18, hveder Siri Fuglem Berg.

Alle deltakerne på PFPIDs årsmøte i januar.

Årsmøte i PFPID

En gang i året må NFUs partnerorganisasjon i Nepal, Parents Federation for Persons with Intellectual Disabilities (PFPID), avholde årsmøte. Dette er i tråd med deres egne vedtekter og myndighetenes retningslinjer. Å gjennomføre et årsmøte krever selvsagt både tid og ressurser, men en av de største fordelene er at medlemsorganisasjonene i PFPID får mulighet til å utveksle erfaringer.

TEKST OG FOTO: HELENE T. STRØM-RASMUSSEN

Før PFPID ble etablert i 2011 var foreldreorganisasjonene knyttet sammen i et uformelt nettverk, og da var en demokratisk struktur med årsmøte og valg av styremedlemmer ikke pålagt. Nå er det derimot en årlig foreteelse, og en fin anledning for medlemmene i organisasjonen til å møtes, samt at representanter fra de lokale myndighetene blir invitert og må forklare hvordan de jobber for å inkludere personer med utviklingshemning i sine prosjekter.

PFPID har medlemsorganisasjoner i 36 av Nepals 75 distrikter, og 28 av dem var representert på årsmøtet. Mellom 70 og 80 personer deltok, kanskje fem av dem med utviklingshemning.

Årsmøtet var fredag 19. januar og ble holdt i byen Sauraha i Chitwan distrikt. Det ligger cirka 90 kilometer i luftlinje sørvest fra Katmandu, men på grunn av høye fjell og dårlige veier, brukte vi åtte timer i buss for å komme oss dit (å fly samme strekningen tar derimot 20 minutter).

Takket NFU

Årsmøtet begynner alltid med en lang offisiell åpning, og det er generalsekretæren som leder møtet. Han er tillitsvalgt og sitter i styret. Alle delegatene og andre deltakere sitter i salen, mens generalsekretæren i PFPID ønsker velkommen. Han oppfordret alle foreldrene til å være aktive menneskerettighetsforkjempere, og viste til hva PFPID har fått til de siste årene. Han takket paraplyorganisasjonen i Nepal for et godt samarbeid og NFU som deres viktigste inspirasjonskilde.

Så ba han en og en av de spesielt inviterte gjestene om å komme opp og sette seg i sofaen på podiet. De satt på rad og rekke og fikk silkeskjerf rundt halsen og hver sin rosett. Silkeskjerfene kalles «khada» og er en buddhistisk tradisjon som blir gitt for å hedre personene. De fineste «khadaene» har åtte lykkebringende symboler. I dag er disse ritualene mer basert på kultur enn religion. Det blir også tent et lys og alle synger nasjonalsangen.

Utdeling av «khada» for å hedre æresgjestene.

«Vi har vår egen organisasjon, og vi ønsker å jobbe for våre rettigheter!», sa den unge representanten med utviklingshemning

Deretter skal alle gjestene holde hver sin tale:

1. En ung kvinne med utviklingshemning fra Chitwan
2. President of District Disability Coordination Committee (tilsvarende lederen av funksjonshemmedes råd i distriktet)
3. Lederen av PFPID's fylkeslag i Chitwan
4. Office Chief of District Women and Children's Office (tilsvarende direktøren for barne- og kvinnesaker i distriktet)
5. Office Chief of District Education Office (tilsvarende utdanningsdirektøren i distriktet)
6. Office Chief of District Development Committee (tilsvarende utviklingsdirektør i distriktet)
7. Den forrige presidenten av PFPID
8. Generalsekretæren i den nasjonale paraplyen for funksjonshemmedeorganisasjoner i Nepal

9. Bistandsrådgiveren i NFU

10. Chief District Officer (tilsvarende fylkesmannen)

11. Nåværende president i PFPID

Viktig påvirkningsarbeid

Dette er en gylden mulighet for de tilknyttede å understreke hvilke forpliktelser myndighetene har, og for myndighetene til å komme med lovnader for fremtiden. Utdanningsdirektøren proklamerte blant annet at alle barn har rett til utdanning, og at han skal gjøre sitt beste for at barn med utviklingshemning også skal få tilgang på utdanning. Utviklingsdirektøren lovet å rådføre seg med funksjonshemmedeorganisasjoner når de skal planlegge nye prosjekter. Presidenten i PFPID avsluttet seansen med å svare på spørsmål som hadde kommet, gi nye utfordringer til myndighetene og understreke viktigheten av FN-konvensjonen for personer med nedsatt funksjonsevne og de nye tusenårsmålene.

Endring av vedtektene

Etter lunsj fortsetter årsmøtet, men nå er det mer internt og med fastlagte

punkter på agendaen som må gås gjennom. Regnskap og rapport for i fjor (det nepalske året 2073) har blitt forberedt av styret, men må godkjennes av årsmøtet. Ettersom ingen av saksdokumentene blir sendt ut i forkant, leser generalsekretæren gjennom alle rapportene. Delegatene kan komme med innspill. Etter at regnskap og rapport har blitt vedtatt, er det endring av vedtektene som står for tur. Styret har foreslått 16 endringer, og alle ble godkjent av forsamlingen med minst 2/3 flertall. En av endringene er at de som sitter i styret må være foreldre til en person med utviklingshemning. Hvis begge foreldrene er døde, kan andre familiemedlemmer bli styremedlemmer. De andre endringene handlet om å gi flere arbeidsoppgaver til generalsekretæren, samt å endre ordlyden slik at vedtektene er i tråd med den nye nasjonale grunnloven.

I år var det ikke valg, men neste gang skal det velges nytt styre. Da står i realiteten alle posisjonene i styret til valg, og det blir dermed veldig viktig for hvilken retning organisasjonen tar de neste to årene.

NFUs tale på årsmøtet

Kjære PFPID og ærede gjester.

Først av alt vil jeg takke for invitasjonen til deres sjette generalforsamling. Som en av partnerne deres er det veldig imponerende å se hvordan PFPID har vokst siden vi startet samarbeidet. Dere har oppnådd mye, alene og sammen med NFDN (den nepalske paraplyorganisasjonen for funksjonshemmedeorganisasjoner). Personer med utviklingshemning er generelt sett mye mer på dagsorden i dag, men det er fortsatt mye å jobbe for og utfordringer å løse.

NFU er Norsk Forbund for Utviklingshemmede, og vi ble etablert i 1967. Vi kjemper for inkludering av mennesker med utviklingshemning, og vår visjon er et samfunn for alle. Vi har cirka 8200 medlemmer, og vi mottar støtte fra norske myndigheter.

NFU støttet PFPIDs forgjenger, Nepal Parent Network, fra 2005 til 2011, og vi har støttet PFPID fra 2011 til i dag. Det betyr 12 år med økonomisk og teknisk støtte! Vi ønsket å fortsette samarbeidet med dere, og vi utviklet et ambisiøst program sammen med Norges Handikapforbund i 2015. Jeg husker jeg stod her for ett år siden

og fortalte dere om våre store planer, men dessverre godkjente ikke Norad hele søknaden. Vi fikk mye mindre enn vi søkte om, og planene måtte endres. Norads krav er strengere enn før, og NFU klarer ikke å oppfylle disse kravene. NFU er en liten og veldig annerledes organisasjon sammenlignet med for eksempel Redd Barna og Plan International, men Norad behandler oss likt. Vi taper dessverre i denne konkurransen.

Det betyr at hvis ikke et mirakel vil skje, blir 2017 det siste året med støtte fra NFU. Så i år er det svært viktig at alle dere mobiliserer, samarbeider, skaper nettverk med andre, og samler inn penger til PFPID. Nepal trenger PFPIDs stemme og kompetanse! Dere har potensial til å bli en profesjonell gruppe mennesker som er i stand til å arbeide med nasjonale og lokale myndigheter, så vel som større internasjonale aktører som Handicap International, UNICEF og Plan. De vet ikke hvordan de skal inkludere mennesker med utviklingshemning, men det vet dere, og jeg oppfordrer dere på det sterkeste til å drive kompetansebygging og kjempe for rettighetene til mennesker med utviklingshemning.

Hvis dere vil, kan PFPID bli en organisasjon som bistår myndighetene å oppfylle sine politiske forpliktelser.

Når dere jobber og lobber opp mot myndighetene, har dere FN-konvensjonen for personer med nedsatt funksjonsevne som et viktig verktøy, men dere har også de nye bærekraftsmålene. FN har gått sammen om 17 mål for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030. Mennesker med nedsatt funksjonsevne er nevnt flere ganger i disse målene. Det betyr at de nepalske myndighetene forplikter seg til å inkludere alle. Og i år har Nepal meldt seg frivillig til å rapportere på disse målene. Det betyr at dette er en gylden mulighet for alle funksjonshemmedeorganisasjoner i Nepal til å sørge for at myndighetene rapporterer på hvordan mennesker med nedsatt funksjonsevne blir ivaretatt.

Og med det vil jeg ønske dere lykke til med det viktige arbeidet dere gjør for å oppfylle menneskerettighetene til alle og for gjennomføringen av denne generalforsamlingen!

Tusen takk / Dhanyabad

Chitwan nasjonalpark er et yndet turistmål der man kan ri på elefant og blant annet komme tett innpå nesehorn og krokodiller. Heldigvis var det tid i programmet for å se litt mer av det Nepal har å by på!

NFU-siden

Narvik

Landsstyremedlem Karen Hultgren orienterte om Kaldheim-utvalgets utredning på et åpent møte i NFU Narvik lokallags regi nylig.

NFU på Facebook

Ved årsskiftet var det 12 000 personer som fulgte med på NFUs facebook-side!

TV Bra!

Nettkanalen TV Bra av og med personer med utviklingshemning etablerer seg nå på hele Vestlandet takket være tilskudd på to millioner kroner fra ExtraStiftelsen.

Klatrekveld

NFU Oslo fylkeslag arrangerte klatrekveld på Klatreverket i høst – der de seks påmeldte jentene i alderen fra fire til 29 år fikk prøve seg på denne idretten som gir styrketrening, bedre koordinering, balanse og ikke minst stor grad av mestringsfølelse. Flere av deltakerne var nybegynnere – men var snart i gang på veggen der de klatret i vei under nøye oppsyn av den innleide instruktøren som sørget for behørig sikring.

Fylkeslaget planlegger ny klatrekveld på nyåret.

Aktiviteter

NFU Oslo fylkeslag har lagt til rette for en rekke aktiviteter for medlemmene i 2017. Stikkord er gratis kinokveld, kajakk-kveld på Sørenga og andre tilrettelagte idrettsforbund i regi av Norges Idrettsforbund i Oslo. Styret planlegger dessuten nytt bondegårdstreff, teaterturn, datakurs og høstkickoff til neste år i tillegg til kurs i sex og samliv.

Interesserte kan holde seg à jour med alle aktivitetene på fylkeslagets nettside under www.nfunorge.org. Invitasjoner sendes også til alle medlemmer som fylkeslaget har epost-adresser til. De som ikke har e-post, får invitasjonene tilsendt pr. post.

Rytterforbundet

Norges Rytterforbund er i gang med å opprette et nytt aktivitetstilbud, spesielt rettet mot mennesker med utviklingshemning. Forbundet arrangerte nylig et gratis seminar i regi av Alvøen rideklubb i Bergen. Det var rettet mot trenere, ridefysioterapeuter, ridelærere, miljøterapeuter etc, som er i kontakt med ryttere med utviklingshemning eller spesifikke lærevansker. Temaet for seminaret var Special Olympics – ridning for personer med utviklingshemning, med presentasjon av et nytt aktivitets-/konkurransetilbud i forbundets for denne målgruppen.

Se mer på www.rytter.no

Osmund Kaldheim

Rådmann i Drammen og leder av Rettighetsutvalget, Osmund Kaldheim, er utnevnt til direktør i Husbanken. Kaldheim er godt kjent med FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne og ser fram til at denne konvensjonen også legges til grunn for utformingen av boligsosiale virkemidler.

Kino

NFU Oslo fylkeslag inviterte nylig medlemmene til å se kinoforestillingen Ronja Røverdatter.

Omfang

Jens Petter Gitlesen har lagt ut en artikkel på NFUs facebookside der han drøfter hvor mange mennesker i Norge som har utviklingshemning.

Alle kan danse!

Når verden sier at ikke alle barn passer inn, svarer Step up danseklubb på Lambertseter i Oslo med å skape arenaer der alle barn med funksjonsnedsettelse blir superstjerner!

Dansetilbudet for barn og unge med funksjonsnedsettelse her er et samarbeid mellom Step up danseklubb, CP- foreningen avd. Oslo/Akershus og Norges Danseforbund. Primus motor er Marie Mack, leder i klubben og hovedtrener på kursene. Som hun holder fire av hver søndag for at flest mulig langveisfarende skal ha mulighet til å kunne komme. Her er alle velkomne.

Tilbudet er organisert som et idrettslag i Norges Idrettsforbund. Klubben får veiledning fra Norges Danseforbund. Andre danseklubber kan også søke økonomisk støtte til lokaler, instruktører, assistenter og markedsføring. Danseforbundet har trenerkurs og på Lambertsetter svinger nå barn med cerebral parese, Downs syndrom og mulitihandikap seg på dansegulvet. Her er også søsken med og danser av hjertens lyst. Kort og godt et supert fritidstilbud! Mer informasjon kan fås ved henvendelse til kurs@studistepup.com

Vinteraktivitetsuke

Hordaland idrettskrets inviterer til Vinteraktivitetsuke på Golsfjellet i dagene 27. – 31. mars for deltakere med utviklingshemning ved Oset Høyfjellshotell. Aktivitetsuken er tilpasset alle funksjonsnivåer og har en deltakerkapasitet på rundt 140 personer, ledsagere inkludert. Det er et krav at deltakere har med seg ledsager.

All påmelding må skje skriftlig på e-post til janne.land-aas@idrettsforbundet.no

Turgruppe

Et nytt aktivitetstilbud har sett dagens lys i Halden. Der er det opprettet en turgruppe under Tistedalen Friluftslag for deltakere med utviklingshemning.

Deltakere på SAFO-konferansen.

Innovasjon og velferdstjenester

SAFO-konferansen 2017 er gjennomført. NHF, NFU og FNDB har igjen hatt oppe temaer som viser hvor viktig det er at vi jobber sammen om felles saker. I år tok vi for oss innovasjon i velferdstjenestene, i tillegg til økonomi og brukermedvirkning.

TEKST: VIGDIS ENDAL, DAGLIG LEDER
FOTO: PIA RIBSSKOG

Kommunene får flere oppgaver. Det blir også flere eldre innbyggere som vil trenge hjelp på ulike måter. Samtidig blir økonomien strammere. Framover kan det bli for få folk og for lite ressurser til å gjøre alle oppgavene. Det er når vi står overfor slike floker, eller kompliserte problemer, at det er behov for innovasjon. Henrik Dons Finsrud fra KS, fortalte på konferansen om innovasjon og hvordan KS og flere kommuner nå jobber med dette. Vi fikk mer innsikt i ulike begreper som brukes, og hva de innebærer.

Innovasjon

Innovasjon er noe nytt som er nyttig, og

nyttiggjort. Det er altså ikke bare nye, gode ideer, men ideer som får konsekvenser for oss, som gir bedre løsninger. Før knyttet man innovasjon ofte til produkter. I dag handler det også om tjenester.

Kommune 3.0

Begrepet kommune 3.0 beskriver «de nye kommunene». Dette signaliserer en ny tankegang om hva en kommune skal være. Og det handler om hvilke roller og oppgaver de ansatte, innbyggerne og politikere skal ha. Kommune 1.0 tenkes på som en skatteinnkrever og saksforvalter slik kommunene var på 50-60-tallet.

Ingrid Blickfeldt.

Henrik Dons Finsrud, KS.

SAFO Nord-Vest.

Kommune 2.0 beskrives som en serviceleverandør, der innbyggerne blir sett på som kunder som skal betjenes. Det er denne kommune 2.0 som ikke blir sett på som bærekraftig fordi det blir mange som trenger tjenester og få ressurser til å utføre tjenestene.

Kommune 3.0 skal være et alternativ, der kommunene sammen med innbyggerne selv, familiene, frivilligheten og næringslivet går sammen om å utføre oppgavene.

Medborgerskap, samskaping og tjenesteutvikling

Myndighetene vektlegger i dag samarbeid med brukere, pårørende, frivilligheten, sosiale entreprenører og næringslivet ellers. Vi ser det i politiske dokumenter nasjonalt og i kommunale

strategier. Begreper som medborgerskap og samskaping er sentrale. Medborgerskap innebærer at folk forventes å stille opp og utgjøre en forskjell for hverandre i hverdagen. Vi forventes blant annet å ta medansvar for oppbygging og utforming av tjenestetilbudet. Samskaping betyr at kommunene utformer tjenester ikke for brukerne, men sammen med den enkelte bruker, pårørende, frivillige og gjerne andre.

Ingrid Blickfeldt, fortalte på konferansen om et utviklingsprosjekt fra Asker kommune. Prosjektet heter Askers Velferdslab, og målgruppen er utsatte unge og barnefamilier, og familier med barn med funksjonsnedsettelse. Målet er både bedre livskvalitet for brukerne, samtidig som kommunen sparer kostnader på sikt. Ved grundig å kartlegge

behovene sammen med den enkelte og familien, og jobbe i et team på tvers av sektorer, kan kommunen koordinere tjenestene bedre. Gjennom samarbeid med andre sektorer, frivillige og næringslivet, har de også flere verktøy å bruke. Alt skal skje i samarbeid med brukeren og familien. Prosjektet skal skaffe erfaringer med denne måten å jobbe på.

Våkne for uønskede konsekvenser

Hvilke konsekvenser har det at man i stort omfang skal tenke annerledes om kommuner, om oppgavene og tjenestene? Hva skjer med det offentlige ansvar? Ideer og nye måter å gjøre ting på vil ofte være nødvendig, og det er bra at brukerne får mer innflytelse på

tjenestene. Men det er nødvendig å trenge inn i begrepene, og finne ut hva endringene innebærer.

For hvem er de som skal bidra, som ikke bidrar i dag? Det spørsmålet stiller Ole Petter Askheim, professor ved Høgskolen i Innlandet. Han holdt foredrag om samproduksjon på SAFO-konferansen. Begrepet samproduksjon blir gjerne brukt med samme mening som samskaping.

Askheim peker på faren for å benytte samproduksjon som en legitimering for å legge mer ansvar på den enkelte for sin egen velferd. En annen risiko er å ha for stor tro på at pårørende kan ta mer omsorgsansvar enn de allerede gjør. Askheims har skrevet artikkelen «Samproduksjon – velferdstjenestenes kinderegg?». Denne anbefales for mer innsikt i dette temaet.

Hva er frivillighet?

På SAFO-konferansen hadde vi invitert Frivillighet Norges generalsekretær Stian Slotterøy Jonsen for å si noe om frivilligheten i samarbeid med det offentlige om innovasjon og samskaping. Frivillighet Norge er en paraplyorganisasjon for mer enn 300 frivillige organisasjoner.

Frivillighet Norge mener at frivilligheten kan spille en viktigere rolle framover. Men samskaping må ikke innebære at det offentlige trekker seg tilbake og overlater ansvaret for velferden til private. I så fall vil det ikke lykkes, sier Jonsen. Men frivilligheten har en nærhet til folk, og har kompetanse om behov og løsninger. Den tar utgangspunkt i mennesket, og er ikke oppdelt i sektorer. Frivilligheten kan også være kreative og kan være pionerer på ulike felt. Generalsekretæren trakk fram blant annet at det er viktig å

inkludere organisasjonene i beslutningsprosesser og gi frivilligheten et større rom.

Økonomi som inspirasjon

SAFO-konferansen startet med et foredrag om økonomi, ved Irene Nygårdsvik. Hennes forskning og arbeid handler om det hun har kalt «verdighetens økonomi». Økonomifaget vektlegger tradisjonelt «optimalisering av investert kapital». Man skal få mest mulig ut av minst mulig. Verdighetens økonomi tar utgangspunkt i skaperlyst og skaperglede, og vektlegger menneskene, ikke pengene. Dette er en måte å tenke økonomi på, som passer godt sammen med mangfold og deltakelse for alle.

Nygårdsvik sitt arbeid med utvikling av økonomifaget blir snart å finne i en bok som hun skriver på nå. Inntil videre anbefales det å lese om hennes arbeid på hjemmesiden www.spekulatoriet.no Der er også et intervju med henne i NRK Ekko.

Takk til alle NFUere som deltok og bidro på konferansen. Les også mer om SAFO-konferansen 2017 på SAFO sine hjemmesider.

Ole Petter Askheim.

Irene Nygårdsvik.

Stian Slotterøy Jonsen.

Øvre Eiker vurderer konkurranseutsetting av tjenestene i bofellesskap

Pårørende kjemper med penn som våpen mot kommunale planer om å konkurranseutsette tjenestene i bofellesskap.

TEKST: JENS PETTER GITLESEN

Kommunestyret i Øvre Eiker vedtok 14. desember i fjor at rådmannen skulle starte utredning om konkurranseutsetting av hele, eller deler av bofellesskapene i kommunen. Forslaget ble vedtatt med knappest mulig margin, 19 stemte for (H, FrP og KrF) mens 18 stemte mot (Ap, Sp, SV og MDG).

Kommunale bofellesskap er ikke noe annet enn kommunale utleieboliger og leiligheter kan ikke konkurranseutsettes. Øvre Eiker kommune skal forsøke en ny norsk vri, nemlig å konkurranseutsette tjenestene.

Under overskriften «Hvorfor skal vi konkurranseutsettes?» skrev pårørende til beboerne i Frognas bofellesskap leserinnlegg i Drammens Tidende hvor de hevdet:

«Utfordringen er å gi rom for den enkelte, å se den enkeltes behov og interesser i fellesskapet. Dette har Frognas lyktes med. Alle beboerne trives svært godt. Fire av de åtte beboerne har bodd der i 26 år.»

Ifølge de pårørende er det nettopp samspillet mellom beboerne, personalet og pårørende som har gitt trivsel og stabilitet. Nå frykter de at konkurranseutsetting skal ødelegge de sosiale systemene som er bygget opp gjennom flere tiår.

- Det viktigste for de åtte som bor her er forutsigbarhet. Det vil ikke en privatisering gi dem, sier Roar Moen som er verge for én av beboerne til Eikerbladet.

Varaordfører Hans Kristian Sveaas

Else Randi Andreassen. (Foto: Thormod R. Hansen)

(H) uttaler i klar tekst til Bygdebladet at kommunen må vurdere tiltak for å spare penger. Høyre politikerne forsøker imidlertid å berolige pårørende

- Selv om vi må ta grep, kan jeg berolige med at dersom utredningene viser at konkurranseutsetting vil gi beboerne et dårligere tilbud vil det ikke skje, lover varaordfører Sveaas i følge Eikerbladet.

Men de pårørende lot seg ikke berolige av varaordførerens ord. Saken har rullet og gått i Eikerbladet. Varaordføreren forsøkte seg med et leserinnlegg hvor han forklarer alvoret i situasjonen:

«Hvis vi ikke tar grep nå, vil man måtte gjøre smertefulle kutt som vil ramme alle kommunens innbyggere.»

Tidligere lokallagsleder og mangeårig NFU-medlem, Else Randi Andreassen, betraktet ikke varaordførerens forklaring verken som god eller akseptabel. I sitt svar til varaordføreren stiller hun spørsmål med om de ikke ville vært langt

mer rettferdig om kuttene rammet alle kommunens innbyggere og ikke først og fremst dem som var mest avhengig av kommunale tjenester.

Saken om konkurranseutsetting i Øvre Eiker, vil nok rulle og gå noen runder. Konsulentselskapet som skal vurdere besparelsespotensialet ved å konkurranseutsette tjenestene, vil helt sikkert finne ut det som vi vet fra før: Redusert lønn eller dårligere pensjonsvilkår, vil gjøre tjenestene billigere. Skal kommunen si noe om hvordan konkurransen vil påvirke stabiliteten og det sosiale samspillet som kjenner seg Frognas bofellesskap, så kan de like godt spørre ei lokal spåkone som et konsulentselskap.

Uansett får vi håpe at minst en av de 19 politikerne som stemte for å vurdere konkurranseutsetting tenker seg om. Da blir det nemlig flertall for ikke å endre et tilbudet som fungerer bra i dag.

Kompetanse

«NOU 2016:17 På lik linje» en legger vekt på at løftene ikke vil være særlig kostnadsdrivende. Dette er underkommunisering av behovet for et samlet løft for at vi som samfunn skal oppfylle våre forpliktelser overfor våre innbyggere med utviklingshemning. Vi må kreve noe annet enn enkeltstående tiltak uten sammenheng, vi må kreve en bred opptrappingsplan med særlig fokus på kompetanse i alle ledd av tjenestene».

(Sitatet er hentet fra kronikken «Vi kan ikke la kompetanseløftet blir det svakeste løftet» i NAKUs tidsskrift Utvikling 4/16 av Marit Selfors Isaksen og Marianne Solberg Johnsen, begge i Fos ledelse)

Tro og livssyn

Biskop Atle Sommerfelt i Borg bispedømme nevnte Rettighetsutvalgets NOU-utredning i sin nyttårstale nylig. Han viste til at det her anbefales konkrete behandlingsmuligheter som forhåpentlig vil gi fremtidshåp for en av de mest oversette gruppene i vårt land. - Dessverre overses plikten det offentlige har til å legge til rette for tros- og livssynsutøvelse for personer i det offentliges omsorg i utvalgets utredning, bemerket Sommerfeldt.

Arbeid

Campus Harstad, avdeling Vernepleie, arrangerte nylig tema-aften om «Arbeidskraft på vent! Hva skjer for ungdom med utviklingshemning etter videregående skole? Trygd? Dagsenter? Arbeid? Eller?»

Pårørende

Pårørende med omsorgsoppgaver og belastninger skal møtes av helsepersonell som involverer, støtter og avlaster dem. Barn som pårørende skal ivaretas og følges opp, sier divisjonsdirektør Svein Lie i forbindelse med at Helsedirektoratet nylig har utgitt en ny veileder om pårørende i helse- og omsorgstjenesten.

Her beskrives deres rettigheter, helse- og omsorgstjenestens plikter og gir anbefalinger om god praksis. Det er også linker til praktiske og nyttige verktøy, metoder og publikasjoner hos andre aktører. Den omfatter alle pårørende grupper uavhengig av diagnose og inkluderer eldre, voksne og barn som pårørende.

Veilederen er lagt ut på www.helsedirektoratet.no

Tvang

«Frihet, omsorg, tvang og makt – Utfordringer og dilemma ved selvbestemmelse, kontroll, støtte og påvirkning i tjenester til personer med utviklingshemning» er tittelen på en konferanse Samordningsrådet (SOR) arrangerer i Bergen 4. og 5. mai.

Mer om konferansen på www.samordningsradet.no

Bolig

'Bonum Domos – Veileder om velferdsteknologi og annen teknologisk tilrettelegging i boliger for mennesker med utviklingshemning' er skrevet av Karde AS. Det er finansiert med kompetansetilskudd for bærekraftig bolig- og byggkvalitet fra Husbanken.

Her er det samlet opplysninger om teknologiske løsninger som kan bidra til hverdagsmestring i egen bolig for yngre mennesker med utviklingshemning. Slike opplysninger var tidligere spredt og vanskelig å få oversikt over. Diagnosen utviklingshemning stilles ved redusert kognitiv funksjonsevne før 18 år og problemer med å klare seg i samfunnet¹. Veilederen kan også være relevant for andre grupper av yngre mennesker. Det gjelder for eksempel de som har fått redusert kognitiv funksjonsevne på grunn av hjerneslag, hodeskader, hjernehinnebetennelser m.m. etter 18-årsalderen. Veilederen og en fylldigere omtale finnes på Husbankens nettside https://www.husbanken.no/bibliotek/bib_universell_utforming/veileder-karde-gode-boliger-for-personer-med-utviklingshemning/

Kartleggingsbank

Kartleggingsbanken på www.samordningsradet.no skal brukes i arbeidet med å sikre gode tjenester til mennesker med utviklingshemning. Den inneholder tips om bruk av verktøy som skal bidra til å sikre kvaliteten av informasjonen i en kartlegging på et bestemt området hos en person. Kartleggingen kan omfatte personen selv, tjenestene eller miljøet personen befinner seg.

Dette verktøyet er utviklet i samarbeid mellom Høgskolen i Bergen, Habiliteringstjenesten for voksne i Helse Bergen og Bergen kommune.

Friluftsliv

Den Norske Turistforening har tatt et nytt initiativ for å tilrettelegge friluftsliv for mennesker med utviklingshemning, deres familie, venner og støtteapparat gjennom å skape en felles arena der de kan ha det fint i felles aktiviteter. Se mer på facebook-siden <https://www.facebook.com/groups/1124373737591558/>

Filmrolle

Med blant andre NRK-profil Rune Nilson og «Børning 2»-skuespiller Vegar Hoel på laget, er Svein André Hofsø i gang med å innta kinolerretet igjen. Han debuterte i 2013 i filmen Detective Downs, og innsatsen hans i hovedrollen gjorde at han blant annet fikk prisen som beste skuespiller under festivalen Fantastic Fest i Austin, Texas i USA.

Med unntak av en gjesterolle i TV2-serien «Hotel Cæsar» har det vært litt stille rundt ham på filmfronten, men nå er han i gang foran kameraet igjen i hovedrollen i «Noe som skjedde på jobben». Det er en kortfilm som lages av masterstudenter fra NTNU i Trondheim og den frivillige studentorganisasjonen Prosjektor Filmproduksjon.

Forskrift

En ny forskrift om ledelse og kvalitetsforbedring i helse- og omsorgstjenesteloven trådte i kraft 1. januar. Hensikten er å bidra til faglig forsvarlige tjenester med bedre kvalitet og sikkerhet for pasienter og brukere og at også andre krav i denne loven blir fulgt. I likhet med de som har overordnet ansvar skal også ansatte medvirke i dette arbeidet.

VTA

Stiftelsen Aldring og helse arrangerer kurset «Utfordringer i VTA og arbeidssentra» i Kristiansand 2. mars. Målgruppen er ansatte ved arbeidssentre og VTA-bedrifter som har med personer med utviklingshemning å gjøre. Kurset skal gi deltakerne en grunnleggende forståelse av aldringsprosessen, aldersrelaterte sykdommer og gjøre dem i stand til å kjenne igjen og sette i gang tiltak i forhold til ulike aldringstegn hos denne målgruppen. Det står mer på www.aldringoghelse.no

Ruslidelser

Nasjonalt Kompetansesenter om Utviklingshemning (NAKU) har på oppdrag av Helsedirektoratet nylig utgitt rapporten «Psykiske lidelser- og/eller ruslidelser blant personer med utviklingshemning» som er et område vi fortsatt mangler mye kunnskap om.

Forfatteren Synnøve Aasan viser i rapporten til utenlandsk forskning som viser at personer med utviklingshemning raskere utvikler et problemfylt rusmiddelbruk enn andre. - Vi mangler oversikt over hvor mange personer med utviklingshemning som har psykiske lidelser og/eller ruslidelser. Det skaper både utfordringer for planlegging og dimensjonering av tjenestetilbudet og problemer med å følge med på utviklingen i en gruppe som er ekstra sårbare for utvikling av helsevansker, heter det blant annet i rapporten. Mer informasjon på www.naku.no

Svik

Den danske kommunereformen har kostet landets funksjonshemmede dyrt. Det innrømmer en av reformens egne arkitekter i følge Handikapnytt (1/17). Mange frykter liknende endringer i Norge. Det er nå ti år siden danskene gjennomførte strukturreformen.

*Selv om jeg ikke sier noe,
kan jeg ha noe å si...*

JAG Assistanse AS er BPA-leverandør for barn og voksne med ulike funksjonsnedsettelse, hvorav en kan være en kognitiv funksjonsnedsettelse.

JAGs konsept retter seg spesielt mot de som trenger assistanse i arbeidslederrollen, og har særlig kompetanse på dette området.

JAG bygger sitt verdigrunnlag på grunnleggende menneskerettigheter, likeverd og likestilling. Vi har fokus på individualitet, kvalitet og skreddersyr din assistanse. JAG er medlem av European Network for Independent Living (ENIL).

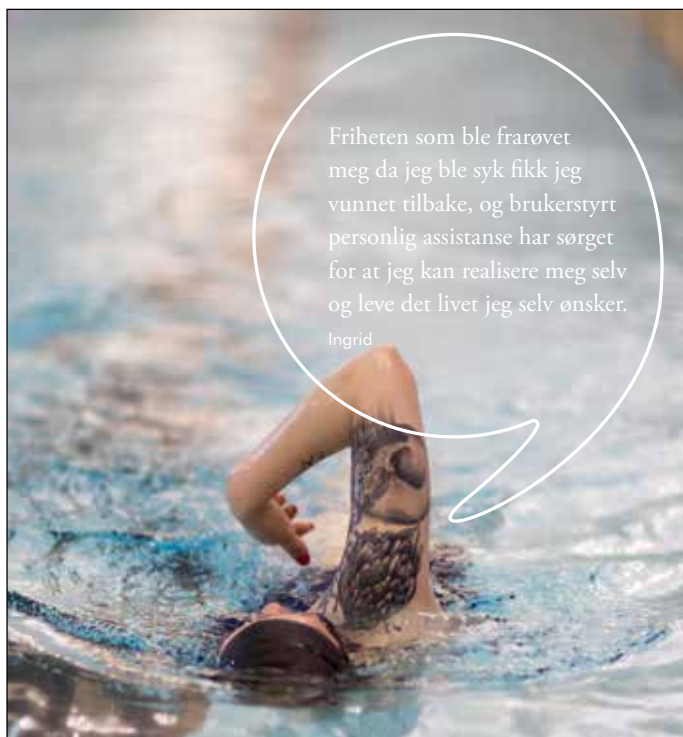
Ta kontakt for mer informasjon om hvordan vi kan skreddersy din BPA.

*Med BPA kan alle bo
hvor og med hvem de vil!*

JAG Assistanse AS
Telefon: 962 09 666
www.jagassistanse.no

Følg oss gjerne på Facebook og Twitter!

Friheten som ble frarøvet
meg da jeg ble syk fikk jeg
vunnet tilbake, og brukerstyrt
personlig assistanse har sørget
for at jeg kan realisere meg selv
og leve det livet jeg selv ønsker.
Ingrid

Human Care

Kontakt oss på telefon 950 43 000
www.human-care.no

Bamse Produkter AS

www.bamseprodukter.no

Bamse Produkter AS
Titangaten 13
1630 Gml. Fredrikstad
Tlf: 69300105
info@bamseprodukter.no
www.bamseprodukter.no

MOLDE
post@mbmv.no
www.mbmv.no

AKTIVITETSUKE 2017
Peder Morset folkehøgskole
Arrangerer aktivitetsuke
Mandag 12. juni – Lørdag 17. juni
For mer informasjon sjekk våre nettsider
www.pedermorset.no

**PÅMELDINGS-
FRIST: 1. Mai**

PEDER MORSET folkehøgskole

Norsk Protein
– ledd i næringskjeden

Brdr. Stenskjær AS
Støtter NFU's arbeid

Felleskjøpet Rogaland Agder

Idrettsveien 2, 7072 Heimdal Tlf 72 89 43 00
prima@prima-as.no www.prima-as.no

PEDER MORSET folkehøgskole

**40 ELEVER
MED LETTERE
UTVIKLINGSHEMMING
OG 28 ELEVER
UTEN**

**LIKEVERD - INKLUDERING -
MANGFOLD - FELLESKAP**

**pedermorset.no
pedern.no
facebook.com/pedermorset**

På egne bein

På linja Friluftsliv/Bu og fritid får du:
Bu- og arbeidstrening, turdagar, fjelltur, skitur, fisketurar, segltur og mykje meir.

Søk plass på friluftslivskulen.no

NORDEFJORD
folkehøgskule

INVITASJON
til et seminar om
Arbeidets betydning for Et Verdig Liv

FN-konvensjonen om rettigheter for mennesker med nedsatt funksjonsevne - visjon og praksis

**Fredag 24. mars 2017
Camphill Rotvoll, Trondheim**

FN-konvensjonen, som Norge ratifiserte den 3.6.2013, gir oss mange og flotte retningslinjer. Hva kreves for at disse skal oppfylles? Vi vil i løpet av seminaret fremheve forhold som vi erfarer er av stor viktighet.

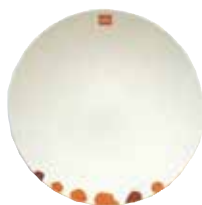
Hvordan ivaretas de sosiale behov for mennesker med spesielle behov? Hva sier FN-konvensjonen og hvilke svar gir NOU 2016:17 «På lik linje»? Vi vil belyse dette spørsmålet fra ulike vinkler med hovedfokus på arbeidets betydning.

VELKOMMEN til en spennende dag på Rotvoll!

Påmeldingsfrist 15. mars til astrid@camphill-rotvoll.no

Buttons i to varianter:
Liten kr 3,- Stor kr 5,-

Tallerken (porselen)
kr 150,-

kr 100,- kr 150,-
Bøker om veien frem
til egen bolig

Kursbevis kr. 10,-

Kursmappe kr 25,-

Handlenett kr 50,-

Pris per stk. kr 15,-
8 stk. kr 100,-

Klistremerker
6 merker per ark kr 6,-

Krus (porselen) kr 200,-

Refleksbånd kr 25,-

Pins kr 25,-

«Fokus på overganger mellom ulike skoleslag»

I boken beskrives 12 overganger i skolesystemet, fra barnehage til arbeidsliv. Felles for alle eksemplene er at elevene, foreldrene og de involverte tjenesteyterne betrakter overgangen som vellykket. Alle elevene er inkludert i ordinær klasse, og de fleste har utviklings-hemning av varierende grad. Noen av elevene har store fysiske funksjonsnedsettelse i tillegg. Antall sider: 104.

Boken er utsolgt, men ligger klar for nedlasting på vår hjemmeside:
nfunorge.org/no/nettbutikk/boker/

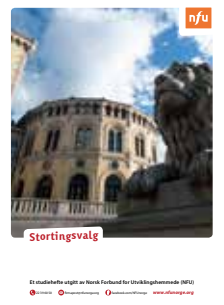
Alle kurshefter 50,- kr per hefte (bortsett fra “Pengene mine”). Porto kommer i tillegg.

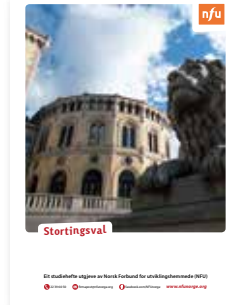
Om tro og livssyn

Fra foreldrehjem til eget hjem

Stortingsvalg (bokmål)

Stortingsvalg (nynorsk)

NFU – en organisasjon

Veilederhefte til studieheftet “Aktiv i egen organisasjon”

Aktiv i egen organisasjon

NFUs prinsipp-program

Vi og samfunnet (nynorsk)

Tillitsvalgt i organisasjonen NFU

Pengene mine kr. 75,-

Ledsagerhefte

Veileder til kurslærer

Seksualitet og samliv

Kroppen min og følelsene mine

Bestill i dag

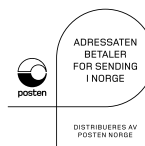
Bestilling _____

Navn _____

Adresse _____

Poststed _____

Du kan også bestille via telefon 22 39 60 50, e-postadresse post@nfunorge.org eller bruk nettbutikken til NFU på www.nfunorge.org

Norsk Forbund
for Utviklingshemmede
Svarsending 1225
0090 Oslo

FRAMskolen

på Vallersund Gård

ullewold.no • Foto: Karin Størseth

vallersund.camphill.no/framskolen

**Et lærested for
unge voksne med
utviklingshemming**

Et folkehøyskolelignende tilbud for deg mellom 18 og 25 år som lever med utviklingshemninger. Skolen vil bidra til å gi deg en god overgang fra livet i familie og skole, til et liv som voksen.

AKTIV

HJELPEMIDLER A/S

Nå med Fatbikehjul og
trommelbrems

Som sykkeltralle

MULTIKJELKE brukes sommer
og vinter, som piggekjelke ,
pulk ,sparkstøtting, joggevogn
og Fjellgeit

www.aktiv-hjelpemidler.no

www.aktivhjelpemidler.com

Tlf: Geirr 98239850. e mail: geirr@aktiv-hjelpemidler.no

UNIKE FERIE OPPLEVELSER AS - UFO - ARRANGERER TILRETTELAGTE TURER FOR UTVIKLINGSHEMMEDE

Våre turer egner seg for personer med ulike behov for bistand. Disse turene kan også fungere som avlastning.

Sommerturer

Hellas - Samos - 14 dager - 27. juni - 11. juli
Hellas - Samos - 14 dager - 11. juli - 25. juli
Hellas - Samos - 21 dager - 04. juli - 25. juli
Forbehold om endringer

Minicruise

Båttur - Kiel - 28. - 30. april
Båttur - Kiel - 27. - 29. oktober
Forbehold om endringer

Vi tilpasser aktivitetene etter deltakers ønsker, og sørger for at alle er inkludert i gruppen. På turer er det med kompetente ledsagere, samt minst en person med medisinsk ansvar.

Se vår hjemmeside og sjekk turer som gjennomføres i 2017:

www.unikferie.no

facebook.com/unikferie

Tlf.: 976 96 984

post@unikeferieopplevelser.com

Habilitet • Ansvar • Velvære Brukerstyrt Personlig Assistanse

Er brukerstyrt personlig assistanse interessant for deg?
Ta kontakt med en av HAV's rådgivere i dag!

Totalleverandør av BPA og funksjonsassistent

Brukerstyrt Personlig Assistanse (BPA) er en ordning der de med nedsatt funksjonsevne/foresatte selv styrer egen hverdag, og har et lederansvar for assistentene som skal bistå med praktiske ting i hverdagen. BPA er et frigjørings- og antidiskrimineringsverktøy som gir langt større fleksibilitet og selvstendighet, og muligheten til å leve et aktivt og likeverdig liv. Samt det som står i naturlig forbindelse med dette. Independent Living er grunnlaget i HAV og er en av de eldste leverandørene på BPA tjenester i Norge.

Funksjonsassistent er for mennesker med sterk fysisk funksjonsnedsettelse. Det betyr at arbeidstakeren selv skal være faglig kvalifisert til å utføre arbeidsoppgavene, men at vedkommende kan få avlastning med praktiske oppgaver i arbeidslivet.

Vi vil gi den enkelte tjenestemottaker en god og meningsfull hverdag. Alt vårt arbeid er basert på vår visjon om å skape en lettere hverdag med BPA. Vi legger stor vekt på at den enkelte tjenestemottaker selv får bestemme hvordan dagen skal være.

Følg oss på Facebook: HAV AS

HAV AS - WWW.HAVAS.NO - TELEFON 45 22 22 88 - EPOST: HAV@HAVAS.NO

Ko&Co / Foto: Finn Ståle Felberg

Lev livet.

BPA står for muligheten til å definere sin egen hverdag. Til å ta styring og delta aktivt i samfunnet. Borgerstyrt personlig assistanse er verktøyet som bidrar til at funksjonshemmede med assistansebehov kan leve frie og selvstendige liv, og selv ta ansvaret for sin egen tilværelse.

Ulobas BPA handler ikke om pleie og omsorg, men om å ta kontrollen over sitt eget liv. Det er gjennom full likestilling og mulighet for deltakelse på alle samfunnsområder at hverdagen får mening.

BPA står for muligheten til å leve livet. Helt og fullt.

INDEPENDENT LIVING | NORGE

LÆR OM ULOBAS BPA PÅ BPA.ULOBA.NO

Forbundsleder
Jens Petter Gitlesen
41 10 13 42
jpg@nfunorge.org

Nestleder
Torill Vagstad
40 28 83 07
torill.vagstad@gmail.com

Geir Tore Søreide
91 84 55 74
geir.t.soreide@haugnett.no

Camilla Hopen
97 58 05 99
camillahopen@yahoo.no

Karen Hultgren Olsen
91 59 30 67
karenhultgren@gmail.com

Ninni Bakke Ternes
90 06 35 24
ninni.b.ternes@live.no

Evy Utne Knutsen
48 15 41 96
evy.knutsen@bkkfiber.no

Nasjonalt

Norsk Forbund for
Utviklingshemmede
Pb 8954 Youngstorget
0028 Oslo

Besøksadresse:
Youngstorget 2a, 7. etasje
Telefon: 22 39 60 50
Telefaks: 22 39 60 60
post@nfunorge.org

www.nfunorge.org
Bankgiro: 8200.01.93417
Org.nr.: 943 260 672

Fylkeslagene

NFU Oslo Fylkeslag
c/o NFU
Postboks 8954 Youngstorget
0028 OSLO
22 39 60 51
oslofylkeslag@nfunorge.org

NFU Akershus Fylkeslag
v/Tove-Britt Henriksen
Ignavn. 131
1912 ENEBAKK
64 92 62 53/90 83 93 80
tove.henriksen@tusker.no

NFU Østfold regionlag
v/Jørn Nilsen
Stenrødveien 62
1784 HALDEN
Mob 952 32 330
jorn.nilsen@halden.net

NFU Hedmark fylkeslag
v/Torill Vagstad
Dagfinn Grønsettsvei 39
2707 ELVERUM
Mob 402 88 307
torill.vagstad@gmail.com

NFU Oppland Fylkeslag
v/Staale Stampeløkken
Hagehaugveien 2 A
2613 LILLEHAMMER
Mob 97 69 44 52
stastamp@gmail.com

NFU Buskerud Fylkeslag
v/Lena Lybæk
Sætrang gate 36
3514 HØNEFOSS
915 99 311
lena.lybaek@online.no

NFU Vestfold Fylkeslag
Pb 14
3276 SVARSTAD
92 02 89 38
nfu.vf@online.no

NFU Telemark Fylkeslag
v/Øivind Jensen,
Rådyrveien 5
3790 Helle,
Mob 909 19 810
bjorgjensen02@gmail.com

NFU Aust-Agder Fylkeslag
v/Svein Karlsen
Måkeveien 15
4950 RISØR
905 98 869
aafnfu@gmail.com

NFU Vest-Agder Fylkeslag
v/Jan G. Johannessen
Hannevik Terrasse 41
4613 KRISTIANSAND
38 03 00 14 / 91 79 41 76
jan.johannessen@glencore.no

NFU Rogaland Fylkeslag
Støperigt. 34
4014 STAVANGER
51 89 15 50
post@nfu-rogaland.no

NFU Hordaland Fylkeslag
v/Kai Esten Dale
Omvikdalsvegen 51
5464 DIMMELSVIK
93 02 50 93
kai.esten.dale@knett.no

NFU Sogn og Fjordane
v/Gry Sætre
Angedalsvegen 107
6810 FØRDE
909 49 316
gry.setre@gmail.com

NFU Møre og Romsdal Fylkeslag
Fabrikkveien 13
6415 MOLDE
70 15 10 30 / 46 91 08 40
mrfylkeslag@nfunorge.org

NFU Sør-Trøndelag Fylkeslag
v/Frode Strømman
Njardarvollen 9
7032 TRONDHEIM
73 93 56 22 / 90 16 14 53
frostroe@online.no

NFU Nord-Trøndelag Fylkeslag
v/Snorre Ness
Postboks 183
7801 NAMSOS
74 21 23 08 / 90 51 69 66
snorre.ness@hint.no

NFU Nordland Fylkeslag
Postboks 843
8001 BODØ
75 52 40 48 / 91 72 47 08
bpriesem@online.no

NFU Troms fylkeslag
v/Anne Marie Bakken
Dalnes
9475 BORKENES
Mob 916 98 512
amsbakken@gmail.com

NFU Finnmark fylkeslag
v/Sigrid Sandbu
Mostadfeltet
9925 SVANVIK
41 52 65 09
sigrid-su@hotmail.com
nfufinmark@hotmail.com

Glede, fremgang og mestring

Stadig flere utøvere med utviklingshemning blir medlemmer av Nordhordland Padleklubb. Her har det vært tilbud for deltakere med funksjonsnedsettelse allerede i 2011.

-Erfaringene er mange og kan i hovedsak summeres i glede, fremgang og mestring, sa lederen i klubben, Audun Håland i et intervju med lokalavisen Strilen da den årlige adventspadlingen ble arrangert både i denne og andre padleklubber over hele landet.

Glede, fremgang og mestring er stikkord for det medlemmene får med seg i Nordhordland padleklubb. (Foto: Laila Johanne Reigstad, avisen Strilen)

ADVOKATFIRMAET

HESTENES OG DRAMER Son AS

www.hestenesdramer.no

Vi har bred erfaring i saker som gjelder utviklingshemmede:

- omsorgstjenester (praktisk bistand, BPA, støttekontakt, omsorgslønn, avlastning, "tvangsflytting")
- helsetjenester
- trygdeytelser (grunnstønad, hjelpestønad, uførepensjon, stønad til bil)
- barnehage og skole (spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning)
- vergemål, arv og testament, erstatning, arbeid og dagtilbud

Vi tar oppdrag over hele landet. Ta gjerne kontakt! Ingen kostnader før vi eventuelt har avtalt oppdrag.

Advokat Kristin Kramås

kristin.kramaas@hestenesdramer.no
tlf: 481 65 111

Advokat Petter Kramås

petter.kramaas@hestenesdramer.no
tlf: 901 37 450

